

פתח דבר

בשבח והודי' להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנשואי בתנו הכלה המהוללה מרת שרה יהודית עב"ג החתן הרה"ת ר' חיים מנחם מענדל בן הר"ר בנימין שאלער - שיחיו, מתכבדים אנו להעניק בזאת - כמנהג אנ"ש בעת האחרונה (מיוסד ע"פ הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו -) לכל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו שי מגנוי המשפחה, היו"ל בזה בפרסום ראשון, כאות תודה והוקרה.

התשורה כוללת דרשה המדברת בענין חתונה, מכת"י הר"ר דוד ז"ל פאטאשניק - זקן - זקנה של הכלה, מתוך סדרת דרשותיו הנקראות בשם "הרמת קול דוד". "ועלי" יחנו הערות ומ"מ, ביאורים ועיונים בדבריו, ובשם "קבי לעטר זקני" יקראו. ופעמים יבואו לבאר ענינים צדדיים הקובעים ברכה לעצמם, ואפשר לעיין בהם מבלי לעבור על גוף הדרשה מקודם.

בתור הוספה - נדפס בסוף הקובץ (בעיקר בחלקו הלועזי, וקצת גם בלה"ק), ליקוט סיפורים ומסמכים בעניני חתונה, מאוצרות המשפחה.

כל הנ"ל נערך ע"י אחיינו הבה"ת אהרן מנחם מענדל שי' קסטל.

ויה"ר שיהא זה הבנין - בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה, כפי שהם מוארים במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות, ובעגלא דיין נוכה לשלימות הנישואין דקוב"ה וכנס"י - בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בב"א.

מוקיריהם ומכבדיהם,
אליעזר מרדכי ולאה
שיר

יום ג' שהוכפל בו כי טוב
ז"ך תשרי ה'תשע"ח

פתח דבר	1
הקדמה.....	5
הדרשה.....	17
תרגום חפשי.....	23
ביאורים.....	28
מילואים.....	35
צילום כת"י של הדרשה.....	38
הסמיכה של סבא יוסף דוב.....	42
הזמנה לחתונת כ"ק אדמו"ר	47

לכל הערות והארות וכו', נא לפנות אל העורך:
aaronkastel@gmail.com

בס"ד

קובץ

הרמת קול דוד

דרשות מאת הרה"ח ר' דוד ז"ל פאטאשניק

עם הערות

קבי לעטר זקני

מאת נכד נכדו הת' אהרן מנחם מענדל שי' קסטל

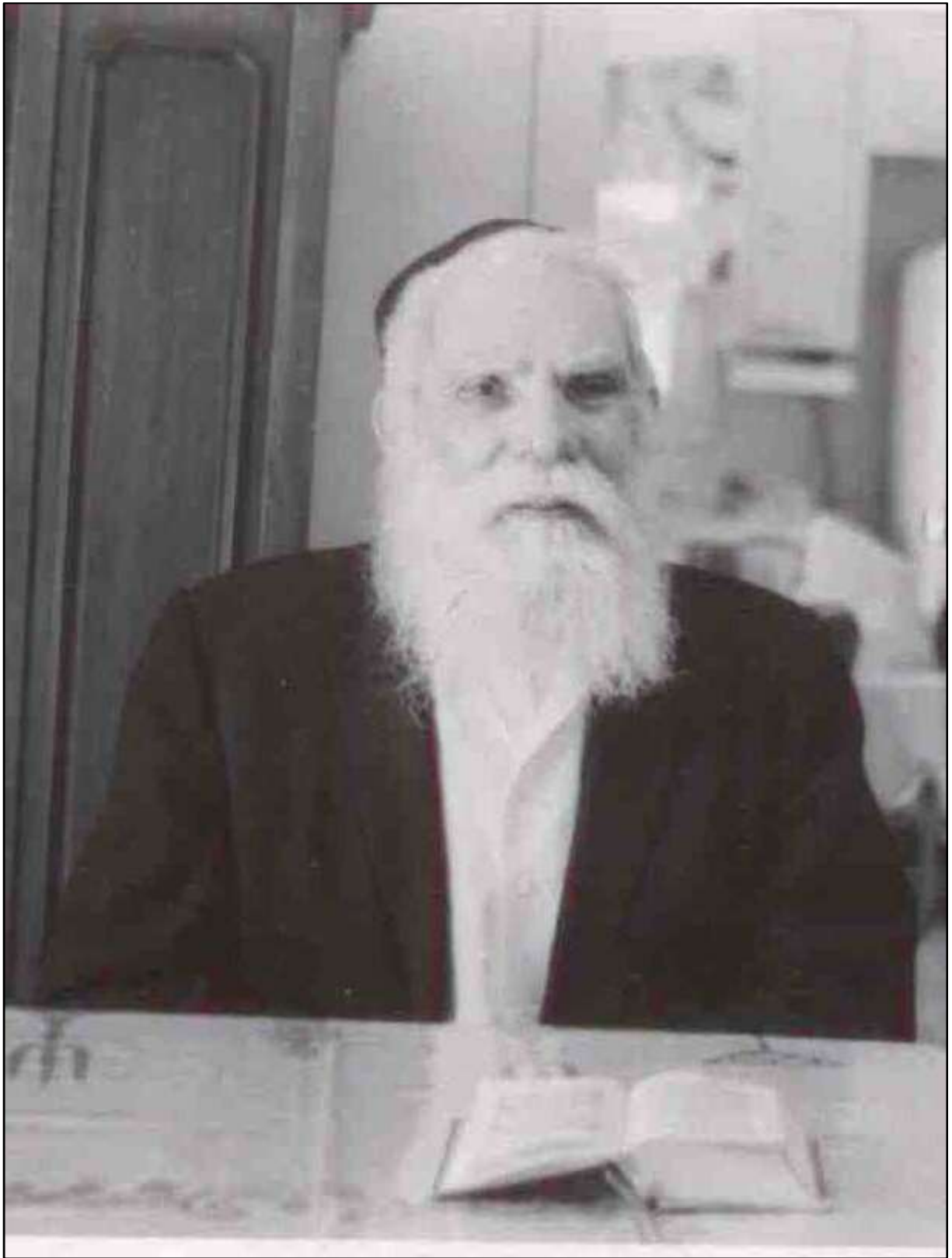
בענין

כל הנהנה מסעודת חתן

דרשה ג'

שנת הרמת קול דוד לפ"ג

ברוקלין, נ.י.

תואר פני הרה"ח ר' דוד ז"ל פאטאשניק

הקדמה¹

יתברך הבורא ויתעלה היוצר² שזכני להוציא לאור-עולם דרשה נוספת מזקן-זקני הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד ב"ר כתריאל ז"ל שו"ב פאטאשניק³, בהתאם להוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו להדפיס מחידושי תורתם של חסידי ותלמידי רבותינו נשיאינו בדורות הקודמים⁴.

"ודבר בעתו מה טוב"⁵, ויוצאת דרשה זו בתור תשורה⁶ מחתונת ש"ב מ' שרה יהודית תחי' שיר עב"ג הרה"ת ר' חיים מנחם מענדל שי' שאלער, שהרי כידוע מגיעים אבות המשפחה לחתונת צאצאיהם⁷, והדפסת ד"ת אלו של זקננו הר"ד ז"ל כמוהם כהשתתפותו בהשמחה ביתר שאת, והרי אמרו רז"ל⁸ "האומר דבר בשם אומרו יהא רואה כאילו בעל השמועה עומד לנגדו". ו"מגלגלין זכות על ידי זכאי כו"⁹, כמה נאה וראוי הוא שיו"ל מכתבי אבותינו לעת השמחה במעונם של משפחת שיר, שכבר נהפך לאות בינינו יחסם

---

¹ הקדמה זו כבר נדפסה ברובה בדרשה ב', ולא נמנעתי מלהעתיקה כאן, לטובת אלו שלא ראוה עדיין מאחר ואינה בנמצא. והעיקר, מפני שנתוספו בה איזה הוספות ותיקונים, וביניהם כמה קטעים הנוגעים לדרשה זו דוקא.

² המנהג להתחיל באותיות שם הוי' מקורו ברמב"ם - שמתחיל כך את ספר היד שלו [ראה סדה"ד (שנת ד'תתקכז) בסוף ערכו. מובא בשה"ג ערך רמב"ם ד"ה כתב סדה"ד]. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 29, שכך נהג גם אדה"ו בשלחנו (ברמז). ובהיום יום עם הערות וציונים - זעליגזאן (ע' ה הערה 2. ועייג"כ שם ע' ז הערה 15) העיר שי"ל שכן נהג גם כ"ק אדמו"ר (ברמז) בתחלת לוח "היום יום", עיי"ש. ואף שאינו מצוי כ"כ בין אנ"ש (בפירוש), ראיתי לנכון ללכת בזה בעקבות א"ו הר"ר חיים משה יהודא הכהן ז"ל בלוי (שהו"ל רבים מספרי הראשונים), שנהג כן בכל הקדמה שכתב - וממנו לקחתי נוסח זה.

³ ע"פ כינויו באגרות קדשם של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע וכ"ק אדמו"ר - ראה (לדוגמא) אג"ק כ"ק אדמו"ר חי"ז ע' שמו.

⁴ ראה ב"פתח דבר" לקובץ יגדיל תורה (נ.י.) גליון א.

⁵ משלי טו, כג.

⁶ וכידוע יסודתו בהררי קודש - הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר.

⁷ סה"מ קונטרסים ח"א ע' 76א. סה"מ תרפ"ט ע' 80. סה"ש תרפ"ח-תרצ"א ע' 83. תורת מנחם - דרושי חתונה ע' טו.

⁸ ירושלמי שקלים ב, ה.

⁹ שבת לב, ב. תענית כט, א (לגירסת רש"י ד"ה ה"ג). תוספתא יומא ד, יא. פרדר"א מט. מכילתא דרשב"י כא, יג. במדב"ר יג, יז. ספרי בהעלותך ט, ז. תדא"ר טז. פס"ז אמור כד, יב.

המיוחד לענייני המשפחה ותולדותי'. ועד שהיו הם הראשונים להו"ל כתבים אלו עצמם¹⁰, ואף הכלה נטלה חלק במלאכה, למני אז¹¹, ועד להדרשות שנערכו על ידי, ודרשה זו בכלל.

הדורש והדרשות

הכותב, הלא-ניהו זקני ר' דוד, נולד בשנת תרנ"א לערך בעיירה לוקאמעל שברוסיא הלבנה, להורים חסידי חב"ד - ר' כתריאל ומרת גאלדא ז"ל פאטאשניק. בשנת תרע"א, בהיותו כבן כ' שנה לערך¹², היגר לאמעריקא, ושימש כרב וש"ב בבאלטימאר.

משנת ה'שי"ת ואילך¹³ כתב מאות דרשות (באידיש), ושלחם לבנו - יבדלחט"א - הרב שמשון שי', למען ימסור מהם בפני קהילתו בבוסטון, בה שימש ברבנות באותה עת. לאחר פטירתו של הכותב (בי"ט אדר תשל"ה) נתגלגלו הכת"י לידי נכדו, הוא זקני הרה"ת ר' כתריאל ברוך שי' קסטל, שהי' חוזר עליהם לפעמים, ומזה כמה שנים שעוררני להתחיל לעבוד על עריכת הדרשות, וגם סייעני בכמה ענינים הנוגעים בזה. ולקראת חג השבועות תשע"ג, בלמדי בישיבה גדולה - "זאל" במלבורן, פירסמתי את הדרשה הראשונה בקובץ "הערות התמימים ואנ"ש" דשם¹⁴. ובימי התשלומין תשע"ו, בסיום וחותם שנת לימודי בישיבת אהלי תורה, זכיתי להו"ל דרשה ב' (בקובץ בפ"ע).

¹⁰ בשנת תשס"ט תרגם זקני שתים מן הדרשות, ומשפ' שיר הקלידו, הגיהו ופירסמו אותם בקרב המשפחה (בדוא"ל).

¹¹ כמ"ש ב'פתח דבר' שם.

¹² כ"ה ע"פ מסורת המשפחה, אף שברוב ככל השטרות הממלכתיים כתוב שהי' כבן כ"א שנה. ונ"ל יותר כמ"ש בפנים, כי י"ל ששינה מגילו בבואו לארה"ב, ששם כ"א שנים הוא גיל הבגרות הגמורה, ומובן התועלת בזה לפליט בודד. ובכלל שמעתי מזקני בשם אביו שכשבאו ונשאלו לא חשבו כלל על הדיוק אלא על התועלת, וכפשוט.

¹³ כך שמעתי מזקני. אך להעיר שבין צרור הכתבים ראיתי דרשה אחת שנכתבה על ניר מכתבים (בלאנק) מהעיר שיקשיני שבמדינת פענסילעוועניא, שם התגורר בשנתיים הראשונות לבואו לארה"ב בשנת ה'תרע"א (כארבעים שנה קודם לכן).

¹⁴ גליון קכט ע' 22 ואילך.

ההערות

הורה לי זקני שי' שבאם אדפיס הדרשות, צריך אני להוסיף מ"מ והערות מדילי¹⁵. ואף שעבודת בקי ות"ח ממולח היודע מלאכתו היא, ובודאי אינה מסורה לצעיר אשר כמוני, הנה ראיתי שזהו מקום שאין איש. ופעמים מספר הסתפקתי האם להמשיך בעבודתי, ושאלתי לא' מרבתי, והשיבני פעם אחר פעם" ומבשרך אל תתעלם"¹⁶. ומשנכנסתי לכך, נמשכתי בחבלי עבותות לעיין ולדייק, להוסיף עוד מקור ולהאריך בעוד ביאור. וכאשר ראיתי ששולי הגליון לא יכילו כל אלה, בניתי להם ב' שערים. בשער הפנימי (הקרוב להדרשה) ישכנו הביאורים בעיקר תוכנה, וע"ש דיווריו יקרא. בשער החיצון השכרתי מקום לאריכות שאר ההערות, כרישומי מקורות, ענינים פרטיים וצדדיים, דיוקי הלשון, ומנהגי הכתיבה שרואים בדברי הכותב, ונקרא בשם מילואים. וכטבע העולם, מצאתי שיש הרבה יותר שטח בשער החיצון.

וכבר רבו עלי המערערים שאני מדקדק בדברי הדרשה כאילו הוא מכתב יד חד מקמאי¹⁷, או אפי' האשים¹⁸ שבאו מפי הגבורה¹⁹. ואף שאולי צדקו דבריהם במקצת, ועברתי השורה בזה, יש לי להעיר עליהם ולהשיבם באיזה נקודות עכ"פ:

¹⁵ ושח לי דו"ז הר"ר מנחם מאיר הכהן ז"ל בלוי, שאביו הר"ר חיים משה יהודא הכהן ז"ל בלוי (שהו"ל רבים מספרי הראשונים) הי' ברצונו להדפיס הראשונים כמות שהם, מבלי להוסיף עליהם ולא כלום [וע"ד מ"ש בערכין (י, סע"ב) שהיו כמה כלים בביהמ"ק מימי קדם - ותיקנו אותם, ולא תיקון הי' אלא קלקול, וכשנטלו התיקון חזרו לכמות שהיו, ושעז"נ "אל יתהלל חכם בחכמתו" (ירמי' ט, כב)], והשיב לו כ"ק אדמו"ר שהיות ודרך המדפיסים כיום להוסיף הערות ומ"מ, הרי שגם עליו לעשות כן. ומה שהוא עושה אומר לאחרים לעשות, שאצל כ"ק אדמו"ר מצינו ביחוד שעשה אזנים לתורתו ולתורת קודמיו (הן במפתחות והן בהערות וציונים) [ומה שהוסיף כ"ק אדמו"ר הצ"צ הגהות ללקו"ת, שיש בהם קצת מעין זה, הרי לא מסרם לדפוס עד שצוה לו אדה"ז (בחלום) להדפיסם (אג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ד ס"ע תקסג ואילך. עיי"ש)].

¹⁶ ישע"י נח, ז.

¹⁷ ולהעיר מיד מלאכי (כללי הפוסקים שאר מחברים כלל לג) שהביא מה שכתב בחוט השני (סל"א) שאין לדקדק בספר המהרי"ל "וחי נפשי כי הדקדוק הוא מלאכה של בטלה ויגיעה לריק כי הוא לא כתב הענינים בדקדוק כ"כ וכו'". וצע"ק מהמובא לקמן מהתומים (ודרכי התלמוד).

¹⁸ רש"י ברכה לג, ב. מירושלמי שקלים פ"ז סה"א ומדרש חזית (שהש"ר) פ"ה, ט (עה"פ שם [שה"ש] ה, יא).

¹⁹ לדוגמא ללשון זה ראה ב"מ נח, ב. יבמות קה, ב. רש"י שלח טו, כב, מהוריות ח, א ועוד. ובכו"כ מקומות.

(א) פעמים רבות יראה המעיין שלא בדברי הכותב לבד דייקתי, אלא גם - ובעיקר - במקורותיו, ובדברי קדשם של שאר הראשונים והאחרונים גדולי הדורות, שמן הראוי לדייק בהם.

(ב) גם בכמה מקומות יראה שאף אם בדבריו לבד דייקתי, אין הם ההכרח למה שכתבתי, ולא עליהם נסתמכתי. אלא הענין בכח עצמו הוא עומד, ורק שדייקתי בדבריו למצוא קשר אליהם, שיהי' שייך להכתב כאן.

(ג) נ"ל שיש ב' מיני דיוקים (בכללות ולכה"פ). הסוג הא', דיוקים שהכותב נתכוין אליהם (כהדיוקים דתושב"כ), ואפשר שכ"ה (גם) בחלק מהדיוקים שמדייקים בהש"ס ובראשונים וכיו"ב²⁰ (ועד"ז הוא גם המבואר שיש ופעמים ידויק מדברי ראשון כו' לכה"פ בדרך "רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה - בלי כוונת הכותב²¹"). והסוג הב', הם הדיוקים שאף שהכותב לא נתכוין כלל לדייק בכתיבתו ולהשמיע לנו איזה דבר (ואין רוח הקודש בו, לתלות בה הכוונה) - אמנם מ"מ, מתוך דבריו (בין מתוכנם ובין מלשונם) אפשר לראות, בהכרח או בדא"פ, איזה הנחות שהיו לו. ולא רק שלא נתכוון להשמיע לנו, בכתבו תיבה זו או משפט זה, אלא לפעמים אפשר שאף הוא עצמו לא הבחין בהנחותיו אלו, ובודאי שלא עיין בהם להכריע שאכן נכונים הם. אך אם נקבל שדברי מחבר זה תורה הם (בהיותו חלק משלשלת מקבלי התורה, החל מפי הגבורה בהר סיני), ומצווים אנו ללמוד דבריו - ככל דבר שתלמיד ותיק עתיד לחדש²² - א"א ללמוד את דבריו מבלי לעיין בדיוקים אלו. וזה שייך אפילו בדברי אנשים פשוטים, שכל מה שיאמר איש יגלה הנחותיו להמדייק ומעיין בדבריו. והארכת בדברים פשוטים כאלה רק מפאת כמות המערערים.

²⁰ להעיר מלשון הר"י קאנפנטון בדרכי התלמוד סי' יב (מובא בשל"ה תושבע"פ כלל כד (כלל רש"י) אות א) "ולעולם הוי משתדל לתת צריכות לכל דברי המפרש או המחבר בכל לשונו, למה אמר אותו ולמה נתכוון באותו לשון, אם לפרש או להוציא מפירוש אחר או לתרץ איזה דוחק או קושיא".

²¹ אורים ותומים על קיצור תקפו כהן סי' קכג וסי' קכד קרוב לסופו. הובא בשו"ת צ"צ יו"ד סקע"ו ח"ג בתחילתו. ולהעיר שהר"י קאנפנטון כתב על הראשונים, והאורים ותומים כתב (רק) על השו"ע והרמ"א. אבל בשיחות קודש בכו"כ מקומות (לדוגמא - שיחות קודש תש"מ ח"ב ע' כא, וכן בלקו"ש חכ"ג ע' 40 [אבל שם אפשר ליישב]) מובאים דברי התומים על מה שמדייקים ברמב"ם. ועצ"ע. ומצוה ליישב.

²² נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252 הע' 22-21. ובלקו"ש חכ"ג ע' 34 הע' 2.

(ד) לפעמים דייקתי דברים שמוכח לכל מעיין שמכוונים הם, כגון כשהביא ממקור מסויים דבר הנראה היפך הכתוב ומפורש שם. ובכגון דא כו"ע מודי, ולמעלה מכל ספק, שדייק בכוונתו, דהא אינו חשוד על טעות כוונתו.²³

(ה) אף אם לפעמים כתבתי דבר שאין לו שום הכרח ממה שדייקתי וכו', אמנם אפשר שגם עי"ז יקויים "להגדיל תורה ולהאדירה"²⁴ ו"דרוש"²⁵ וקבל שכר²⁶.

ואם לפעמים לא יספיקו כל אלה, וטעיתי ושגיתי כטענותיהם, ה' יכפר.

וכבר כתבתי שצעיר אנכי, וכמתחיל באומנות זו, ובמילא אבקש מהקוראים, שידונו טעויותי וכו' לכף זכות, ועם-זאת ישלחו לי כל הערות והארות, תיקונים והשגות שיש להם.

הערה כללית: לתועלת הקיצור²⁷, להקל על הקורא, תפסתי בדרך המו"ל וכיו"ב וקראתי לזקני בעל הדרשה הר"ד פאטאשניק ז"ל בשם "הכותב". ועד"ז כאשר אכתוב זקני סתם, כוונתי לזקני הרב כתריאל ברוך שי' קסטל. וכאשר אביא מא' מספרי הראשונים שיצאו לאור ע"י א"ז הרב חיים משה יהודא הכהן בלוי ז"ל ארמזו לו (לכבודו ולע"נ ומשום חביבותי) בשם משפחתו (בלבד).

²³ עי' לקמן "כללים בדרכיו" כלל ב.

²⁴ ע"פ ישעיה' מב, כא. ראה חולין סו, ב. ועי' בשל"ה תושבע"פ כלל טו (יגדיל תורה ויאדיר) שהאריך.

²⁵ סנהדרין נא, ב. עא, א. זבחים מה, א. ועיי"ש בשל"ה אות ה.

²⁶ להעיר מסה"ש תשנ"א ח"ב ע' 561 שמשמע ששייך "יגדיל תורה ויאדיר" אף אם אינו בטוח שחידושו מכווונים לאמיתתה של תורה (אך בתנאי שיהיו ע"פ כללי התורה). ולהעיר עוד מסה"ש שם (ע' 593) שמשום "יגדיל תורה ויאדיר", יכול מלמד לפתוח בית ללמד תינוקות, אע"פ שיש כבר מלמדים אחרים טובים ממנו [ומציין לרמב"ם הל' ת"ת ספ"ב. ולא ראיתי שם הדיוק שדין זה מיירי אפי' אם יש כבר טובים ממנו. ואוי"ל שמוכרח לומר כן, ע"פ מ"ש בשו"ע (יו"ד סרמ"ה סעי' יח. מב"ב כא, א) שאם הב' טוב יותר מסלקין הא' מלפניו, וע"כ צ"ל שהרמב"ם כאן מיירי כשאין הב' יותר טוב מהא'].

²⁷ פסחים ג, ב. חולין סג, ב.

שם הקובץ

קראתי הקובץ בשם "הרמת קול דוד" (בגימטריא "לר' דוד פאטאשניק"²⁸) (משני טעמים: הא', שהכותב הרים קולו כל ימיו לתבוע ולהוכיח בעת הצורך, מבלי להתבייש כלל מפני המלעיגים²⁹. והב', שעתה, שאינו עמנו בעלמא דין, ואין באפשרותנו לשמעו בגשמיות, ירום קולו ע"י קובץ זה. ומאחר דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא³⁰, ראיתי להמליץ כמה מקראות כעין לשון זה. כתיב³¹ "ויכר שאול את קול דוד ויאמר הקולך זה בני דוד וגו'", וכשם שהכיר שאול את קול דוד באהבה³² כן עלינו להכיר את קול דוד בקובץ זה³³. וכן מצינו שהמליץ ישעי'³⁴ "על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון הרימי בכח קולך מבשרת ירושלים הרימי אל תראי אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם", וכן הכותב היתה דרכו בקודש) כנ"ל (להרים קולו בכח וללא מורא, "הנה אלקיכם" - ואופן ההנהגה שצ"ל

²⁸ כידוע המנהג לרמוז לשם המחבר בשם הספר ובפרט ע"י גימטריא, כמ"ש הרוקח בהקדמתו. ולהעיר שכן נהגו גם כמה מחסידי חב"ד שבדורות הקודמים, כמו הרא"ד לאוואוט [ראה לדוגמא בדף השער של ספרו בית אהרן והוספתו. וכן בספרו קב נקי בסוף הערה למסדרי גיטין בע' 8 (ושם גם כתב פרט השנה ע"ש ספרו - כפי שעשיתי כאן)] והתורת חסד (עיין בהקדמתו).

²⁹ בדרשותיו בפרט הרים קולו.

ושמעתי שני סיפורים המשמשים כדוגמא להרמת הקול שנהג בה. הא', שאירע ונכנס לשיבת "נר ישראל" בשעה שהמשגיח מסר 'שיחת-מוסר', ובתוך הדברים אמר איזה דברי מחלוקת על חב"ד. ופנה הכותב לראש הישיבה - הרב יעקב יצחק הלוי רודערמאן ז"ל (שהי' לו הרבה הדרת כבוד כלפי הכותב), ואמר לו בקולו הרם והרגיל: "סתום פיו!". והב', כשנלב"ע ידידו הרב אברהם אלי' אקסעלראד ע"ה (בד' אדר תשי"ב) נערכה הלוייתו בבאלטימאר, ורבני המקום ביקשו ללכת בראש. עמד הכותב והכריז שהרבנים מני. (רבני אנ"ש) ילכו בראש.

³⁰ מאמר העולם, ע"פ תענית ט, א וזח"ג דרכ"א ע"א. מובא כו"כ פעמים בשיחות קודש. ולהעיר מהמעשה עם הרמב"ן ותלמידו ר' אבנר, שהכל מרומז בפרשת האזינו - סדה"ד (שנת ד'תתקנ"ד) סוף ערך הרמב"ן. קב הישר פכ"ג. עמק המלך שער א פ"ד - בקיצור [וראיתי מי שציין לרמז לזה בספר הגאולה שלו (כתבי הרמב"ן ח"א ע' רסד)].

³¹ שמואל א כו, יז.

³² עד שקרא לו בני.

³³ וכמו שאמר לי בנו ר' שמשון שי' שכשקרא הדרשה הא' שהדפסתי, חש כאילו שומע הוא את קול אביו דורש ברמה, כדרכו.

³⁴ מ, ט.

עפ"ז³⁵. וע"ד מ"ש³⁶ וירימה מצבה", ארים לו מצבת-זכרון בקובץ זה, גל-עד עדי עד. ויה"ר שתקויים בקשת דוד³⁷ מרוממי משערי מות", בקיום היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר", בגאולה האמיתית והשלימה - תומ"י ממש, אכי"ר.

שם ההערות

קראתי הערותי בשם "קבי לעטר זקני" (חלקי לעטר זקני וכתביהם) ע"פ לישנא דקרא³⁸ "עטרת זקנים בני בנים גו",³⁹ וע"פ מאמר רו"ל⁴⁰ "אדם רוצה בקב שלו יותר"⁴¹ מתשעה קבים של חבירו⁴² - שהם מכוונים לשני הטעמים להתעסקותי בעריכת הדרשות. גם מטעם שעולה בגימטריא לחשבון שמי - אהרן מנחם מענדל⁴³.

כללים בדרכיו

אף שזוהי הדרשה השלישית בלבד שערכתי, ראיתי בהן איזה ענינים כלליים שראוי להעיר עליהם כאן:

---

³⁵ ובהמשך דברי "מבשרת ירושלים" שם (פסוק כח) נאמר "אלקי עולם ה' בורא קצות הארץ וגו' ". ויש להמליץ בזה, שהוא כענין שאמר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (שהכותב הי' מחסידיו ("אמעריקא איז נישט אנדערש" - ובצורה כזו חי הכותב (וכמובן - גם תבע זה מקהל מרעיתו - ובאופן ד"הרימי קולך"), כשחינך בניו לחיי תומ"צ בארה"ב - בהיותה עדיין ארץ חרבה ומדבר שממה מיהדות (בהגיעו שמה, בשנת תרע"א).

³⁶ ויצא לא, מה.

³⁷ תהלים ט, יד.

³⁸ משלי יז, ו

³⁹ ובכללי התלמוד מנסת הגדולה (כללים נפרדים - כלל עד) כתב "במלת בני בנים נכלל דור ד' ויותר".

⁴⁰ ב"מ לח, רע"א.

⁴¹ ע"פ גירסת הנמוקי יוסף שם.

⁴² ולהעיר מפירש"י (יבמות מט, ב ד"ה משנת ר"א) שה"קב מדה קטנה". וע"ע רשב"ם (ב"ב פח, ב ד"ה צדקה). ובכ"מ.

⁴³ ורמזתי בזה גם לשם משפחת אבותי (כמו שעשו השד"ח ועוד) כי הוא גם בגימט' "שיח אמ"מ קסטל". ועי' לעיל הערה 28 במנהג רמיזת שם המחבר בשם הספר.

(א) הכותב לא כתב הדרשות כבא לחדש, אלא כמאסף מדברי קודמיו, שעורכם מחדש ומסבירים (ופעמים אף עושה ליריעה אחת דברי כמה מקורות)⁴⁴ (בדרך שיובנו וינעמו להשומעים, ולפעמים - גם הוסיף איזה ענינים מעצמו)⁴⁵.

(ב) כתב כל דבר בסגנון המתאים לשומעים, כדרך הדרשנים. ועל כן מקצר ומדלג עד שלפעמים נראה (להמעין) שהוא היפך הברור ומפורש במקורותיו, ובלבד שיהי' פשוט יותר לשומעיו. וק"ל⁴⁶.

(ג) הדרשות בלולות מאגדה והלכה גם יחד⁴⁷.

(ד) כתב הדרשות אחר שהתגורר בארה"ב מעל ארבעים שנה, וכתבם עבור דוברי אנגלית. ולכן כותב לפעמים איזה תיבות משפת המקום, באותיות דאיישי⁴⁸.

(ה) דרכו להביא גירסת העין יעקב⁴⁹. ושמעת⁵⁰ שהי' מוסר שיעור בע"י בביהכ"נ שלו כמנהג ישראל⁵¹, ועל כן הי' רגיל על לשונו. ויפה עשה, כי גירסא מדוייקת היא עד למאד⁵².

⁴⁴ כפי הנראה, כן עשה בדרשה הא' שאינה מיוסדת על מקור א', אך בדרשה זו אינו כן.

⁴⁵ לדוגמא ביאור דברי התוי"ט בדרשה ב', וכן בדרשה הא' הוסיף המשל מדין אבידה שלא מדעת.

⁴⁶ לדוגמא עי' בדרשה ב' הערה 71 ובמילואים שם. וכן בהערותי לדרשה א' אות ג' הערה ד"ה און ווי איז דער דין.

⁴⁷ "כל התורה ענין א' " (תוספתא סנהדרין ז, ה). ולהעיר עוד מדברי המהרש"א בסוף הקדמתו לחידושי אגדות, שתורה אחת היא.

⁴⁸ דוגמאות בדרשה הב': "בעפאר", "מיל", "סטריט", "רעפארטס", "סטאָרס" ואף כתב "John Joe" באותיות אנגליות. ולהעיר שפעמים שגם כ"ק אדמו"ר עשה כן.

⁴⁹ כפי שהוכחתי בהערותי לדרשה הא', ע"ש. וע"ע בהערותי כאן.

⁵⁰ מהרה"ת ר' דוד איידלמאן ז"ל [זכיתי לשוחח עמו כשעה או שעתיים ביום א' דחה"ס תשע"ה לעת ערב, בהיותו בשכונת קראון הייטס. ובי"א טבת אותה שנה כבר נלב"ע]. בית אביו הי' בבאלטימאר ושם הכיר את הכותב. בחורף ה'שי"ת יצא בשליחות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע לספרינגפיעלד מאס. הקרובה לבוסטון, שם הכיר את בנו של הכותב, הרב שמשון שי', ולהבחל"ח - את חתנו א"ז הרה"ת יהושע תנחום קסטל ז"ל. בט' אדר תשע"ג התוועד בישי"ג דמלבורן בריבוי חיות והרגש חסידי, ובדברו (בין אתי ובין בהתוועדות) ניכרה בו אהבה גלוי' ל"בניו של הרבי" - חסידיו.

⁵¹ ראה אגה"ק סכ"ג (קלו, א). סה"מ אידיש ע' 103.

⁵² ראה הקדמות לע"י מהמדפיסים (ראם) ו"הכותב". ולהסבר הדבר - ראה לקו"ש חכ"ד ע' 57 הערה 12.

דרשה זו

דרשה זו מבוססת על דברי החשק שלמה בהדרנו על הש"ס (בסוף חידושיו על הש"ס). והכותב שינה את הסדר ועוד כמה פרטים שיפורטו, אי"ה, בהערותי במקומם. הדרשה מבארת את דיוק לשון הגמ' בנוגע לסעודת חתן, ע"פ ביאור ותיווך שיטות הראשונים בגדר "מצות לאו ליהנות ניתנו" בדאיכא הנאת הגוף בהדה, ותוך הדברים מאריך במעלת "בכל דרכיך דעהו" ו"כל מעשיך יהיו לש"ש".

העתקתי הדרשה מהכת"י בדיוק רב, עד מקום שידי - יד כהה - מגעת, אך שיניתי מסימני הפיסוק של הכותב וחלקתי' לאותיות, בכדי להקל על הקורא. ידידי הת' ברוך אלי' שי' פלדמן והעוזרים על-ידו סייעו גם הם בעריכת והגהת הקונטרס. בהעיון נעזרתי רבות בפלפול עם אחי הת' נחמן יהושע שי', ומקושיות והערות זקני. אמנם, מצד מיעוט הזמן וכו', אפשר וחסרים מ"מ, ואף בדבריו לא עיינתי כפי הראוי. ועם הקוראים הסליחה, ואם שגיתי ה' יכפר. ותודתי נתונה להם ולכל שאר חבריי שעזרו בכל מיני ענינים למקטן ועד גדול, שאין כאן המקום לפרטם.

אמנם, בסוף הקונטרס (בהוספות) - נעתקו כתבי הסמיכה של זקני הרה"ג הרה"ח ר' יוסף דוב קסטל ז"ל, שכמעט ולא שזפתם עין, ועתה ניתנה לי הזכות להוציאם לאור עולם. עם זאת - לצערי - נמצא תח"י רק צילומם, שאינו ברור דיו, וע"כ הפענוח אף הוא אינו רציף וקריא כ"כ. ועם הקוראים הסליחה, וה' יגמור בעדנו.

לחתום בברוך

יה"ר מלפני הקב"ה שתעמוד זכות הדפסת דברי תורה אלו לעילוי נשמת כותבם - הרה"ח ר' דוד ב"ר כתריאל פאטאשניק ז"ל, ולאריכות ימים ושנים טובות, בבריאות איתנה, ומלאים מזון אל זן בכל טוב והצלחה רבה בגו"ר, לבניו יבלחט"א - הרב שמשון בן חנה ומ' ליבא בת חנה שיחיו, להם ולכל הנזכרים לעיל (ולשאינם נזכרים) המשתתפים בהדפסת דרשה זו בפרט, ולכל צאצאיהם בגו"ר⁵³ בכלל.

⁵³ ראה סנהדרין יא, סע"ב.

והעיקר הוא, אשר זכות זו תצטרף לכל ברכות המשתתפים בשמחת החתן והכלה, ולזכויות החתן והכלה עצמם, שיום החתונה "יום כיפור" שלהם⁵⁴ הוא⁵⁵, ו"מוחלין להם עונותיהן"⁵⁶, ו"זדונות נעשו [להם] כזכיות"⁵⁷. ש"יבנו⁵⁸ בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה" - "כפי⁵⁹ שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות." "מאושרים⁶⁰ יהיו בדור ישרים יבורך, וכל טוב בגו"ר". ושיצליחו בנקודתה של דרשה זו בעבודה, שכל

⁵⁴ אלי רבה או"ח סתרע"ג סק"ב ד"ה שרגילין החתנים. "וכן הכלות, מפני שבאותו יום מוחלין כל עונותיהם ויום הכיפורים דידהו הוא". וראה הערה 56.
⁵⁵ מטה משה העמוד הג', ח"ג פ"ג אות ב. ושם כותב רק על החתן, וראה הערה הבאה בארוכה. ולהעיר ששם הוא לבאר לבישת לבנים ביום זה (מה שהחתן לובש קיטל), והרי גם הכלה לובשת לבנים.
⁵⁶ ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג. מובא ברש"י וישלח לו, ג בשם אגדת מדרש שמואל (רפי"ז). ב"ר סז, יג [וע"ע יבמות סג, ב - הובא לדינא בטוש"ע ריש חאבה"ע. ולהעיר מסנהדרין יד, א].
 ולפנינו הנוסח הוא "חתן כו' נמחלו לו כל עונותיו" ומשמע קצת שענין זה נוגע רק להחתן, ולא להכלה. וכן דייק האשל אברהם (בוטשאטש) או"ח סי' תקעג "לא מצינו בדברי חז"ל רק שהנושא אשה מכפרין לו, ולא מצינו שמכפרין גם לה . . .".

אמנם מצינו גירסא אחרת בהירו' שם, היא גירסת הרש"ס (הובא בשינויי נוסחאות) "שנמחלו לה כל עונותיה", וכ"ה בילקוט שמעוני דפו"ר שמואל רמז קיז (ועד"ו בדפו' ווילנא תרכ"ד הגירסא "לו עונותיהם") ספר התשבץ אות תסז, המטה משה שבהערה 55, וגם ברש"י (שם) מצינו ב' נוסחאות אלו (לקו"ש ח"ל ע' 161 בשוה"ג להערה 4). וע"ע בפירוש הרוקח עה"ת (ב"ב תשמ"א) על הפטרת פרשת נצבים, ובשל"ה) שער האותיות אות ק - 'קדושת הזיווג' ["ועתה עת לדבר מועשה טוב" כו'] ד"ה וצריכין החתן והכלה, (ואלי' רבה שבהערה 54. סידור יעב"ץ דיני ברכות אירוסין ונשואין דין ד. קדושת לוי לשבועות ד"ה אמנם. ואף בהנוסח שלפנינו אינו מוכח שמדובר רק בהחתן, ולאפושי פלוגתא לא מפשינן. ויש להעיר עוד מזה שכללות הענין נלמד משינוי שם הכלה (מחלת). והיוצא לנו שהאשל אברהם כיחידאה ממש.

⁵⁷ יומא פו, ב. ובכ"מ בדא"ח מבאר ומקשר ליה"כ דוקא, ראה לדוגמא אוה"ת מטות ע' א'רצ-א'רצא.
⁵⁸ ל' ברכת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בא' ההזמנות לחתונת כ"ק אדמו"ר - אג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ב ריש ע' קכז (וש"נ). ועד"ז שם ח"ד ע' רנא. ולאח"ז נדפס עוה"פ בכ"מ. צילומה - נדפס בס' 'תורת מנחם - דרושי חתונה' ע' שכ (ולאח"ז עוה"פ בכ"מ), ולקמן ע' 47.

⁵⁹ כהוספת כ"ק אדמו"ר [ל'ל' כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ("יבנו בנין . . . והמצוה") - נסמן בהע' הקודמת] במכתביו לשמחת נישואין (וקשוה"ת) - ראה אג"ק ח"ז ע' סח. קפח. רסד. שה. ח"ח ע' עה. קפד. שדמ. ח"ט ע' קפד. רצה. ח"י ע' צב. ח"א ע' קמח. ח"ב ע' קי. קצד. ס"ע ר. ע' תלב. תמא. ח"ג ע' קלה. ח"ד ע' תמה. תק. ח"ח ע' ת. תנא. חכ"א ע' קצט. שסד. חכ"ד ע' עח. שיז. שעו. חכ"ז ע' קפו. חכ"ט ע' רכה. חל"ב ע' קכג. רסב. היכל הבעש"ט חל"א ריש ע' לג. היכל מנחם ח"א ע' קלה. ח"ב ע' קסה. ועוד ועוד. וכ"ה גם הנוסח הקבוע במכתב כ"ק אדמו"ר לשמחת נשואין [שלא נדפס באג"ק, מחמת ששם נד' רק אותם המכתבים שיש בהם חידוש] - ונדפס בכ"מ, ולדוגמא בעלמא: ס' אבני אש (שפירא) ע' לט. דוד עבדי ע' 424.

(כעין) ל' זה נמצא גם בכ"מ בתורת כ"ק אדמו"ר - ולדוגמא בעלמא אציין לסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 247. תנש"א ח"ב ע' 907. התוועדויות תשד"מ ח"ד ע' 2298.

⁶⁰ ג"ז מל' כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בההזמנה לחתונת כ"ק אדמו"ר, נסמנה לעיל הע' 58.

מעשיהם יהיו לש"ש⁶¹ ובכל דרכיהם ידעוהו ית⁶², שהוא ענין ירידה לתוך העולמות לצורך עלי', עבודת הנישואין, "חתן מלשון חות דרגא"⁶³.

ויה"ר, שע"י הוצאת חידושי תורה אלו לאור, נזכה תומ"י לקיום היעוד⁶⁴ "תורה חדשה מאתי תצא"⁶⁵. וע"י לימוד תורתו של זקני הר"ד פאטאשניק ז"ל יהיו "שפתותיו דובבות בקבר"⁶⁶, עדי יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר"⁶⁷ והוא בתוכם, ו" (מהרה⁶⁸) ישמע⁶⁹ גו' בערי יהודא ובחוצות ירושלים, קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה גו'".

הת' אהרן מנחם מענדל
בלאאמו"ר הרה"ת ר' שניאור זלמן שי' קסטל

ז"ך תשרי תשע"ח
ברוקלין, נ.י.

⁶¹ ע"פ אבות ב, יב. ובאבות דרבי נתן (יז, ז) איתא שלמדו זה מקרא דמשלי (שבהערה הבאה), וכ"מ ברמב"ם ובטושו"ע שם. ועיין בלקו"ש (ח"ג ע' 907 הערה 37. ועי"ע שם ע' 932. ח"י ע' 104 ואילך) שמדייק בהנ"ל להיפך ומחלקם לב' מדריגות.

⁶² ע"פ משלי ג, ו. והובא להלכה ברמב"ם הל' דעות ספ"ג, טושו"ע או"ח סרל"א, ושו"ע אדה"ז סקנ"ז ס"ב.

⁶³ כ"ה הלשון בכ"מ בדא"ח [ראה לדוגמא - ד"ה כל הנהנה תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' 101). וש"נ]. והוא ע"פ יומא סג, א.

⁶⁴ ראה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 597. " :. ההוראה למעשה בפועל שהזמן גרמא היא בהכנה (מעין ודוגמא ומביאה בפועל ממש) לקיום היעוד "תורה חדשה מאתי תצא" . שמחדש חידושים בתורה וכו' ". ועי"ע שם ע' 560 ואילך (אותיות יב, יג) בענין הדפסת חידושי תורה להביא לימות המשיח. וע"ע סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 377 ואילך אודות הדפסת ספר חידו"ת לע"נ נפטר, ומקשר זה (שם ע' 379) ל"תורה חדשה" וכו'.

⁶⁵ ויק"ר יג, ג. ע"פ ישעי' נא, ד.

⁶⁶ יבמות צז, א. ושם מדבר בדוד.

⁶⁷ ישעי' כו, יט.

⁶⁸ כנוסח השבע ברכות.

⁶⁹ ירמ' לג, יא.

תוכן הענינים להדרשה

5.....	הקדמה
6.....	הדורש והדרשות
7.....	ההערות
10.....	שם הקובץ
11.....	שם ההערות
11.....	כללים בדרכיו
17.....	הדרשה
23.....	תרגום חפשי
28.....	ביאורים
28.....	כוונה וצורך: ב' ביאורים בצירוף הנאת הגוף למצוה
30.....	ביאור שיטות הראשונים בגדר מלל"נ
34.....	דעת הר"ש שקל בחי' המאירי
34.....	איסור אכילה
35.....	מילואים
35.....	אכילה גסה
38.....	צילום כת"י של הדרשה
42.....	הסמיכה של סבא יוסף דוב
42.....	צילומי הכת"י
44.....	פנעוה הכת"י
47.....	הזמנה לחתונת כ"ק אדמו"ר

הדרשה

בענין כל הנהנה מסעודת חתן

דבר תורה לחתונה⁷¹

א

די גמרא אין ברכות⁷² זאגט "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, עובר בה' קולות: קול⁷³ ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול אומרים הודו". דארף מען פארשטיין, וואס איז דער לשון כל הנהנה - פארוואס שטייט ניט כל האוכל⁷⁴ מסעודת חתן ואינו משמחו?

ב

די גמרא אין ר"ה דף כ"ח⁷⁵ זאגט "אמר רב יהודא⁷⁶: בשופר של ע"ז לא יתקע, ואם תקע יצא". - אין א שופר פון ע"ז זאל ער ניט בלאזין, וויילע⁷⁷ עס איז אסור בהנאה, וויילע

---

⁷⁰ דרשה זו מבוססת על דברי החשק שלמה בהדרנו על הש"ס (בסוף חידושיו על הש"ס, נדפסו בש"ס דפוס ווילנא ואילך). וע"ע מהר"ץ חיות נדרים טו, ב (על תוד"ה והא מה"ת משעבד לה), שקרובים דבריו במקצת לדברי החשק שלמה בתיווך המחלוקת וכו'.

⁷¹ ל' הכותרת בכתה"י. למקורות מנהג זה וכו' עיין תשורת ראזענפעלד וקאניקאוו "מנהגי נישואין" (אדר תשע"ג), והשאירו מקום להוסיף, ועוד חזון למועד. וע"ע במילואים לדברשה ב' בענין דבר תורה אצל סעודת מצוה.

⁷² ו, ב.

⁷³ ירמי' לג, יא.

⁷⁴ יש להאריך בדיוק זה, ולא עלתה בידי מסיבת מיעוט הזמן. ראה לקו"ש חל"א ע' 170 שדייק עד"ז אצל סעודת אחשורוש. ושם ע' 176 בהערה 61, שמביא השל"ה (עשרה מאמרות מ"ח - ע' נו, ב ואילך בהגה), שמדייק עד"ז ברבינו הק' (המובא לקמן בפנים).

⁷⁵ ע"א.

⁷⁶ מנהגו לכתוב יהודא בא'. והארכתי בזה במילואים לדרשה ב, ע"ש.

⁷⁷ רש"י שם ד"ה בשופר של ע"ז, מע"ז נא, ב.

דער פסוק⁷⁸ זאגט "אבד תאבדון את כל המקומות, "און דאס רעט זיך וועגין כלים וואס מי האט דאס גינוצט צו ע"ז. אבער בדיעבד אויב מי האט גיבלאזין מיט א שופר פון ע"ז איז ער יוצא. זאגט רש"י⁷⁹: "דמצות לאו הנאה נינהו"; "להיות⁸⁰ קיומם להם הנאה, אלא לעול על צואריהם ניתנו." - וויילע מצות ווערט ניט גירעכניט קיין הנאה, נאר עס איז א יאך צו מקיים זיין די מצות.

("ואם⁸¹ תקע בשופר של עיר הנדחת לא יצא." - און אויב ער האט גיבלאזין אין א שופר פון עיר הנדחת איז ער ניט יוצא. זאגט רש"י⁸²: "דהא לשריפה קאי, וכשרוף דמי, ושופר בעי שיעור." - ווארום אלעס וואס עס גיפינט זיך אין א עיר הנדחת דארף מען פארברענען. און וויבאלד אז מי דארף דאס פארברענען, איז גלייך ווי עס איז שוין פארברענט - און א שופר דארף דאך האבין דעם שיעור "כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן"⁸³, דערפאר איז ער ניט יוצא, וויילע איך זאג אז ער איז כשרוף דמי.)

ווייטער זאגט דארטין די גמרא "המודר הנאה ממעין, טובל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה." - ווען איינער האט א נדר גיטאן, ער זאל קיין הנאה ניט האבין פון דעם קוואל וואסער, מעג ער זיך טובל זיין א טבילה של מצוה, אין ווינטער צייט, אבער ניט אין זומער צייט. זאגט רש"י⁸⁴: "דאיכא הנאת הגוף" - וויבאלד ווען ער איז זיך טובל די טבילה של מצוה אין זומער צייט האט ער דאך בשעת מעשה הנאת הגוף, און ער האט דאך א נדר גיטאן אז ער זאל פון דעם מעין קיין הנאה ניט האבין. דעריבער

⁷⁸ ראה יב, ב.

⁷⁹ ד"ה ואם תקע יצא.

⁸⁰ ל' רש"י בד"ה לא ליהנות ניתנו.

⁸¹ הקפתי קטע זה בחצאי עיגול, מאחר ואינו נוגע לעניינו כאן. וצע"ק למה נכלל, ובפרט שדרך הכותב בד"כ לדלג בכגון דא.

⁸² ד"ה כתותי מיכתת שיעורי'.

⁸³ ר"ה כז, ב.

⁸⁴ ד"ה אבל לאו בימות החמה.

איז לא יטבול. און דער ר"ן⁸⁵ זאגט די זעלבע ווי רש"י, אז דארטין וואו עס איז פאראן הנאת הגוף זאגין מיר ניט אז מצות לאו ליהנות ניתנו.

ג

אבער דער רשב"א⁸⁶ זאגט אז אפילו אין די מצות וואס עס איז פאראן הנאת הגוף זאגין מיר אויך מצות לאו ליהנות ניתנו; כיון דאי אפשר לקיים המצוה בלא זה, גם ההנאה למצוה יחשב – וויבאלד אז מי קען ניט מקיים זיין די מצוה אן דעם הנאת הגוף ווערט דאס הנאה פאררעכניט אויך פאר א מצוה, און דאס הייסט ניט הנאת הגוף. א"י, פארוואס זאגט דא די גמרא המודר הנאה מן המעין אסור לטבול טבילה של מצוה בימות החמה, איז דאס נאר א גזירה דרבנן, "שמא ישהה" – נאך דעם ווי ער האט מקיים גיווען די טבילה של מצוה טאמער וועט ער זיך פארזאמען ליינגער, "ויתכוין לרחוץ" – און ער וועט א כוונה האבן ארום צו וואשן זיך, וועט ער דאך הנאה האבן פון א זאך וואס עס איז אסור בהנאה, בלא מצוה, און דאס ווערט שוין אנגירופין הנאת הגוף.

ד

א ראי' גיפינען מיר צו רייד פון רשב"א פון א גמרא אין עירובין (דף ל"א). די גמרא רעט דארטין וועגין עירובי תחומין. גיפינען מיר דארטין א פלוגתא צווישן ר' יהודא מיט די חכמים: ר' יהודא זאגט "מערבין בבית הקברות", חאטש עס איז אסור צו הנאה האבן פון א בית הקברות, פון דעסטוועגין, מעג מען דארטין אוועקלייגן איין עירוב תחומין. און די חכמים זאגין "אין מערבין" – מי טאר ניט אוועקלייגן איין עירוב תחומין אף א בית הקברות וויילע עס איז אסור בהנאה.

צו פארשטיין אין וואס באשטייט די מחלוקת צווישן זיי, ענטפערט דארטין די גמרא אזיי: "דכולי עלמא אין מערבין אלא לדבר מצוה" – דאס האלטין אלע אז אוועקלייגן איין עירוב תחומין, אז מי זאל מעגין גיין מער ווי א תחום שבת, איז נאר פון א דבר מצוה וועגין; ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו – און אויך אלע האלטין, מצות האט ניט קיין הנאה. א"י, וואס איז די נ"מ צווישן ר' יהודא מיט די חכמים? "מר סבר" – ר' יהודא

⁸⁵ על אתר (דף ז' מדפי הרי"ף) – ד"ה והמודר. וכן בפירושו לנדרים טו, ב סוד"ה באומר הנאת תשמישך עלי [ושם מחלק בפירוש בין דאית הנאה בהדה או לאו, ומביא דוגמא ממעין דידן].

⁸⁶ דיוק האחרונים (אבני מילואים סכ"ח סק"ס, שער המלך הל' לולב רפ"ח) בחידושו לנדרים טו, ב ד"ה ואמר רב כהנא.

האלט" - כיון דקנה לי' עירוב לא ניהא לי' דמינטרא" - וויבאלד אז דער עירוב האט שוין קונה שביתה גיווען, איז ער מער ניט מקפיד וואס עס וועט ווערין פון דעם עירוב, ממילא הייסט דאס ניט קיין הנאה פון בית הקברות, און בעפאר⁸⁷ ער האט קונה שביתה גיווען. חאטש ער איז מקפיד אז דער עירוב זאל ליגין און זיין גאנץ, הייסט דאס קיין הנאה ניט, וויילע דאן איז ער דאך מקיים די מצוה. דערפאר האלט ער "מערבין בבית הקברות". "ומר סבר" - און די חכמים האלטין, ניהא לי' דמינטרא" - אז אפילו נאך דעם ווען ער האט שוין די מצוה אפגיטאן, ער האט שוין קונה שביתה גיווען, איז ער נאך אלץ מקפיד אז דער עירוב זאל זיין גאנץ, און ניט גיין פארלארין, "דאי איצטריך אכיל לי' -" טאמער וועט ער עס וועלין עסין. קומט דאך אויס אז ער האט הנאה א גאנצין שבת פון דעם בית הקברות ניט פון מצוה וועגין, דערפאר האלטין די חכמים "אין מערבין בבית הקברות". אבער בשעת די מצוה ווערט גיטאן האלטין אלע, סיי די חכמים און סיי ר' יהודא, אז דאן הייסט ניט קיין הנאה.

דאס זיינען די ווערטער פון רשב"א. פארוואס לא יטבול בימות החמה, וויילע "שמא ישהה" - טאמער נאך דעם ווען ער האט שוין מקיים גיווען די טבילה של מצוה, וועט ער פארבריינגען אין די וואסער נאך א וויילע. דאס הייסט שוין הנאת הגוף, און דאס איז דאך אסור אף עס. און דערפאר איז דאס א גזירה דרבנן, אז בימות החמה איז, אפילו טבילה של מצוה, לא יטבול. אבער בשעת ער איז מקיים די מצוה, הייסט דאס ניט הנאת הגוף, וויילע די הנאה אליין איז א מצוה, וויבאלד אז אנדערש קען ער די מצוה ניט מקיים זיין.

ה

די זעלבע זאך גיפינען מיר אין נדרים⁸⁸: "המודר הנאה מחבירו . בשביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן⁸⁹ הנוטות". פרעגט די גמרא⁹⁰ פארוואס מעג ער עסין פון די נוטות? וויילע די פירות זיינען הפקר" ? ארעא נמי אפקרה, "איז דאך די שדה אויך הפקר! ענטפערט דארטין די גמרא: "גזירה שמא ישהה בעמידה, " טאקע בשעת אכילה דאן איז

⁸⁷ הוא באנגלית, ראה לעיל בהקדמה, כללים בדרכיו כלל ד. ופי' "לפני".

⁸⁸ מב, א.

⁸⁹ ע"פ הגהת הב"ח, המוחק כאן תיבת "הנטיעות" מן המשנה.

⁹⁰ שם ע"ב.

הפקר), רש"י⁹¹ (דהאי דאפקרי' רחמנא, כל זמן שהוא אוכל אז יכול לעמוד שם דהפקר הוא, אבל שלא לצורך אכילה לא אפקריה. דערפאר לא יורד בתוך שדהו, משום גזירה שמא ישהה בעמידה. דאס איז א ראי' צום רשב"א וואס ער זאגט, פארוואס זאגט די גמרא לא יטבול בימות החמה, משום "גזירה שמא ישהה".

ן

נאר רש"י - ר"ן - און דער רשב"א קריגין צווישין זיך ניט, נאר אין וואס באשטייט די נ"מ צווישין זיי? דער רשב"א רעט וועגין אזעלכע וואס זיינען גיקומען צו אזא הייכער מדריגה "בכל דרכיך דעהו"⁹², כל מעשיו לשם שמים⁹³.

ווי די גמרא זאגט אין כתובות (דף ק"ד⁹⁴): בשעת פטירתו של רבי אמר: רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי מעולם הזה אפילו באצבע קטנה. ווי קען מען זאגין אז ער האט ניט הנאה גיהאט פון עולם הזה אפילו באצבע קטנה?⁹⁵ יעדער מענטש וואס לעבט אף דער וועלט מוז דאך הנאה האבין פון עולם הזה!⁹⁶

נאר רבינו הקדוש איז גיווען פון די וואס זיינען מקיים בכל דרכיך דעהו⁹⁷, אלעס איז גיווען לשם שמים. ווי דער רמב"ם זאגט⁹⁸: מי שאוכל שיהא גופו ברי לעבודת ד', מאכלו ג"כ נחשב למצוה, לא להנאת עצמו. - ווען מי עסט דער קערפער זאל זיין גיוונט כדי מי

⁹¹ סוד"ה גזירה.

⁹² משלי ג, ו. הובא להלכה ברמב"ם הל' דעות ספ"ג, טושו"ע או"ח סרל"א, ושו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ב.

⁹³ ע"פ אבות ב, יב. ובאבות דרבי נתן (יז, ז) שנלמד מקרא דמשלי, וכ"מ ברמב"ם ובטושו"ע שם. ועי' בלקו"ש (ח"ג ע' 907 הערה 37. ועי"ע שם ע' 932. ח"י ע' 104 ואילך) שמדייק בהנ"ל להיפך ומחלקם לב' מדריגות.

⁹⁴ ע"א.

⁹⁵ כ"ה ע"פ דברי אדה"ז בתניא פ"ח (יג, א), שלא נהנה כלל. אבל ע"ש ברש"י (ד"ה ולא נהניתי בעוה"ז) דאינו כן, ורק שהנאתו לא היתה בערך גודל יגיעתו. ובתוס' שם (ד"ה לא נהניתי אפילו באצבע) משמע כמ"ש בתניא וכאן.

⁹⁶ ובפרט רבינו הק' "שלא פסק מעל שולחנו לא חזרת כו' (ע"ז יא, א. וכך הקשו התוס' שם).

⁹⁷ טור שם.

⁹⁸ תוכן דברי הרמב"ם כפי שהובאו בלשון העץ יוסף (על הע"י כתובות שם - ד"ה ולא נהניתי). ע"פ רמב"ם שבהערה 92. ולהעיר גם משמונה פרקים להרמב"ם פ"ה.

זאל קענען מקיים זיין תורה און מצות, ווערט די אכילה אויך גירעכניט פאר א מצוה, און ניט הנאת הגוף. און דאס האט רבינו הקדוש גיזאגט לא נהניתי מעולם הזה, וויילע כל מעשיו לשם שמים.

ז

דערפאר זאגט דער רשב"א אז ע"פ דין וואלטין זיך גימעגט טובל זיין טבילה של מצוה אפילו בימות החמה, וויילע בשעת טבילה טראכט ער דאך נאר לשם מצוה, ניט להנאת הגוף. עס איז נאר א גזירה דרבנן "שמא ישהה" - טאמער וועט ער זיך א וויילע פארשפעטיקן נאך דער טבילה של מצוה, און דאן איז דאך שוין קיין מצוה ניט. און רש"י ור"ן - פארוואס איז אסור בימות החמה, משום דאיכא הנאת הגוף - ריידן וועגן גיווינליכע מענטשין, וואס זיינען ניט צוגיקומען צו אזא הויכע מדריגה, בכל דרכיך דעהו, בא זיי קען דאך זיין אז ווען זיי זיינען טובל טבילה של מצוה, זאלין בשעת מעשה האבין אין גידיינק הנאת עצמו. דערפאר איז דאס א איסור גמור, און ניט נאר א גזירה.

יעצט וועלין מיר פארשטיין וואס די גמרא אין ברכות זאגט: כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות, און עס שטייט ניט כל האוכל מסעודת חתן. וויילע אויב ער איז "משמחו", הייסט די אכילה א מצוה און ניט הנאת הגוף. דאן הייסט דאס ניט "נהנה". אבער אויב ער איז אינו משמחו, איז דאך שוין די אכילה ניט קיין מצוה, נאר אכילה גסה⁹⁹ - הנאת הגוף - דאן איז ער עובר בה' קולות. דערפאר שטייט כל הנהנה, וויילע אייב אינו משמחו, הייסט דאס הנאת הגוף, און ניט לשם מצוה.

⁹⁹ פי' הלשון "אכילה גסה" כאן הוא, שכל אכילה שאינה לש"ש - אכילה גסה היא. וכ"ה הפי' בכ"מ בדא"ח. דלא כדמפרשין בעלמא שהיא דוקא אכילה של תאוה יתר על כדי שביעה. ועיין במילואים.

תרגום חפשי

בענין כל הנהנה מסעודת חתן

דבר תורה לחתונה¹⁰⁰

א

דיוק הלשון "כל הנהנה"

איתא בגמ' ברכות 101: "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות: קול 102 ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול אומרים הודו". וצריך להבין דיוק הלשון "כל הנהנה מסעודת חתן" - מדוע לא נקטה הגמ' "כל האוכל"?¹⁰³

ב

שיטת רש"י והר"ן בענין מצות לאו ליהנות ניתנו

בגמ' ר"ה¹⁰⁴ איתא: "אמר רב יהודא¹⁰⁵ בשופר של ע"ז לא יתקע, ואם תקע יצא".

ומבאר רש"י על אתר¹⁰⁶, דסיבת המניעה לתקוע בשופר של ע"ז הוא לפי שנאסר בהנאה [וכפי שלומדת הגמ'¹⁰⁷ מהפסוק¹⁰⁸ "אבד תאבדון את כל המקומות", שכלים שנשתמשו בהם לע"ז נאסרו בהנאה]. והטעם לזה שבדיעבד, אם תקע בשופר של ע"ז - יצא יד"ח, ממשיך רש"י ומבאר¹⁰⁹ דזהו לפי "דמצות לאו הנאה נינהו", "להיות¹¹⁰ קיומם להם הנאה, אלא לעול על צואריהם ניתנו".

---

¹⁰⁰ לשון כותרת שלו. למקורות מנהג זה וכו' עיין במילואים.

¹⁰¹ ו, ב.

¹⁰² ירמ' לג, יא.

¹⁰³ אודות דיוק זה עיין בביאורים.

¹⁰⁴ כח, א.

¹⁰⁵ מנהגו לכתוב יהודא בא'. והארכתי בזה במילואים לדרשה ב', ע"ש.

¹⁰⁶ ד"ה בשופר של ע"ז.

¹⁰⁷ ע"ז נא, ב.

¹⁰⁸ ראה יב, ב.

¹⁰⁹ ד"ה ואם תקע יצא.

¹¹⁰ ל' רש"י בד"ה לא ליהנות ניתנו.

(ממשיכה הגמ'¹¹¹: "ואם תקע בשופר של עיר הנדחת לא יצא". ומבאר רש"י¹¹²: "דהא לשריפה קאי¹¹³, וכשרוף דמי, ושופר בעי שיעור כדאמרינן לעיל (כז, ב) כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן").

בהמשך הגמ' שם: "המודר הנאה ממעין, טובל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה". ומבאר רש"י¹¹⁴ הטעם לכך שבימות החמה אסור (על-אף שמצות לאו ליהנות נתנו): "דאיכא הנאת הגוף". דהיינו, שבמקום שיש הנאת הגוף לא אמרינן "מצות לאו ליהנות ניתנו", היות ובמחשבת האדם מתערבת גם הנאת הגוף בתוך קיום המצוה.

הר"ן¹¹⁵ אזיל אף הוא בשיטת רש"י, דבמקום שיש הנאת הגוף לא אמרינן "מצות לאו ליהנות ניתנו".

ג

שיטת הרשב"א

אמנם הרשב"א¹¹⁶ מבאר אשר אפי' במצוות שיש בקיומם הנאת הגוף, אומרים אנו שמצות לאו ליהנות ניתנו, דמ"כיון דאי אפשר לקיים המצוה בלא זה - גם הנאה למצוה יחשב". ואת דברי הגמ' דלעיל שהמודר הנאה מן המעין, אסור לטבול בו טבילה של מצוה בימות החמה, מסביר לשיטתו, ד(אי"ז איסור עצמי, אלא) גזירה דרבנן היא - "שמא ישהה ויתכוין לרחוץ". היינו שלאחר שיקיים הטבילה של מצוה ישתהה במים בכוונה להתרחץ, ונמצא שנהנה מדבר האסור בהנאה, בלא מצוה - ובוהו כבר ישנה הנאת הגוף.

¹¹¹ הקפתי קטע זה בחצאי אריח, מאחר ואינו נוגע לעניינינו כאן. וצע"ק למה נכלל, ובפרט שדרך הכותב בד"כ לדלג בכגון דא.

¹¹² ד"ה כתותי מיכתת שיעורי'.

¹¹³ שהרי נצטוינו לשרוף כל הנמצא בעיר הנדחת, ככתוב (ראה יג, יז) "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לה"א, וכנפסק ברמב"ם הל' ע"ז פ"ד ה"ו.

¹¹⁴ ד"ה אבל לאו בימות החמה.

¹¹⁵ על אתר (דף ז' מדפי הרי"ף) - ד"ה והמודר. וכן בפירושו לנדרים טו, ב סוד"ה באומר הנאת תשמישך עלי [ושם מחלק בפירוש בין דאית הנאה בהדה או לאו, ומביא דוגמא ממעין דידן].

¹¹⁶ דיוק האחרונים (אבני מילואים סכ"ח סק"ס, שער המלך הל' לולב רפ"ח) בחידושו לנדרים טו, ב ד"ה ואמר רב כהנא.

ד

ראי' לדברי הרשב"א

ראי' לדברי הרשב"א מוצאים אנו בדברי הגמ' במס' עירובין (דף ל"א), דנחלקו שם ר' יהודא וחכמים בענין עירובי תחומין: ר' יהודא ס"ל דעל-אף שביתת הקברות אסור בהנאה, מ"מ, מותר להניח בו עירוב תחומין. וחכמים ס"ל דאין להניח עירוב תחומין בבית הקברות, לפי שאסור בהנאה. ומבארת הגמ' בשורש מחלוקתם: "דכולי עלמא אין מערבין אלא לדבר מצוה, ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו. מר סבר כיון דקנה לי' עירוב לא ניחא לי' דמינטרא, ומר סבר ניחא לי' דמינטרא, דאי איצטריך אכיל לי'".

היינו דלכו"ע מותר להניח עירוב תחומין רק לצורך מצוה, ולכו"ע מצות לאו ליהנות ניתנו. וההנאה שיש לו משמירת העירוב עד לקניית שביתה במקום - הנאת מצוה היא, ולא שמה הנאה. ועל-כן ס"ל לר' יהודא דמותר להניחו בבית הקברות.

וחכמים ס"ל דאמנם אין לחוש להנאה משמירת העירוב עד לקניית השביתה, אך גם לאחר קניית השביתה יש לו הנאה משמירת העירוב - דיוכל לאכלו בעת הצורך. והנאה זו כבר אינה צורך מצוה, ואסור.

עכ"פ חזינן, דבשעת מצוה כו"ע מודו דלאו הנאה היא. והן הן דברי הרשב"א האמורים, דהא דלא יטבול המודר בימות החמה, מגזרת חכמים הוא - "שמא ישהה" עוד לאחר טבילת המצוה, וזוהי כבר הנאת הגוף האסורה עליו. ולכן גזרו חכמים שלא יטבול כלל, אף לא טבילת מצוה. אך בשעת המצוה גופא, אין ההנאה נחשבת להנאת הגוף, דכיון שא"א לקיים המצוה מבלעדי ההנאה, נמצא שההנאה חלק מהמצוה היא, והרי "מצות לאו ליהנות ניתנו" - ובמילא אי"ז הנאת הגוף.

ה

ראי' נוספת לדבריו

וכן מצינו בגמ' נדרים, דתנינן התם¹¹⁷: "המודר הנאה מחבירו . . בשביעית, אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן¹¹⁸ הנוטות". ושואלת על-כך הגמ'¹¹⁹: "מאי שנא דאוכל מן הנוטות דפירי - דהפקירא אינון, ארעא נמי אפקרה" - דכשם שיכול לאכול מן הפירות הנוטים חוצה לפי שהפקר הם, כך יוכל להנות גם מן הקרקע, שאף היא הפקר. ומתרצת: "ר' שמעון בן אליקים אמר גזירה שמא ישהא בעמידה", וכביאור רש"י על אתר¹²⁰ - "דלאחר שאכל עומד לו לשם וקמיתהני מנכסים דמדיר ואסור, דהאי דאפקרי' רחמנא כל זמן שהוא אוכל אז יכול לעמוד לשם, דהפקר הוא, אבל שלא לצורך אכילה לא אפקרי'".

וראי' יש כאן לדברי הרשב"א, האומר דדברי הגמ' שהאיסור לטבול בימות החמה במעין שנדר הנאה הימנו, הנם משום "גזירה שמא ישהא".

ו

באמת לאו מחלוקת היא

אמנם לאמתו של דבר י"ל, דרש"י (הר"ן) והרשב"א אינם חולקים ביניהם, רק שהרשב"א דיבר אודות כאלו שהגיעו למדריגה כה-גבוהה אשר "בכל דרכיך דעהו"¹²¹, כל מעשיו לשם שמים¹²².

וכדאיתא בגמ' כתובות¹²³: "בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה. אמר, רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפילו באצבע

¹¹⁷ מב, א.

¹¹⁸ ע"פ הגהת הב"ח, המוחק כאן תיבת "הנטיעות" מן המשנה.

¹¹⁹ שם, ב.

¹²⁰ סוד"ה גזירה.

¹²¹ משלי ג, ו. הובא להלכה ברמב"ם הל' דעות ספ"ג, טושו"ע או"ח סרל"א, ושו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ב.

¹²² ע"פ אבות ב, יב. ובאבות דרבי נתן (יז, ז) שנלמד מקרא דמשלי, וכ"מ ברמב"ם ובטושו"ע שם. ועיין

בלקו"ש (ח"ג ע' 907 הערה 37. וע"ע שם ע' 932. ח"י ע' 104 ואילך) שמדייק בהנ"ל להיפך ומחלקם לב' מדריגות.

¹²³ קד, א.

קטנה". ותמוה, כיצד ניתן לומר שלא נהנה כלל מעולם הזה¹²⁴, הרי כל אדם החי בעולם מוכרח ליהנות מעולם הזה? אלא שרבינו הקדוש הי' מאלו המקיימים "בכל דרכיך דעהו"¹²⁵, הכל הי' לשם שמים. וכפי שאומר הרמב"ם¹²⁶: "מי שאוכל שיהא גופו בריא] לעבודת ד', מאכלו ג"כ נחשב למצוה, לא להנאת עצמו". וזהו שאמר רבינו הקדוש "לא נהייתי מעולם הזה", לפי שכל מעשיו היו לשם שמים.

ז

ביאור הדיוק ע"פ הנ"ל

לכן אומר הרשב"א שמן הדין מותר הי' לטבול טבילת מצוה אפילו בימות החמה, שהרי בשעת הטבילה מכוון הוא לשם מצוה, לא להנאת הגוף [שהרי גם בשעת הנאת הגוף - ודאי כל כוונתו אך ורק לש"ש היא]. ואך גזירה מדרבנן היא לאסור הטבילה "שמא ישהה" אחר הטבילה של מצוה, ואז הרי כבר אינה מצוה כלל.

ואילו רש"י ור"ן המפרשים דאף טבילת מצוה אסור לטבול בימות החמה, משום דאיכא הנאת הגוף, מדברים אודות אנשים רגילים, שלא הגיעו למדרגה גבוהה זו של "בכל דרכיך דעהו", ואף כשטובלים טבילה של מצוה, עלולה להתערב במחשבתם בשעת מעשה - הנאת גופם-שלהם. ולכן ה"ז איסור גמור, לא רק גזירה.

קעת נבין את דיוק לשון הגמ' בברכות "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות", ולא אמרו "כל האוכל מסעודת חתן". דאם משמחו נחשבת האכילה מצוה, לא הנאת הגוף, ואין זה חשיב הנאה ("נהנ"). אך באם "אינו משמחו", אז אין נחשבת האכילה למצוה, אלא אכילה גסה¹²⁷, הנאת הגוף, ואזי עובר הוא בה' קולות. לכן אמרו "כל הנהנה", לפי שכאשר "אינו משמחו" ה"ז הנאת הגוף, כיון דאינה לשם מצוה.

¹²⁴ כדברי אדה"ז בתניא פ"ח (יג, א), שלא נהנה כלל. אבל ע"ש ברש"י (ד"ה ולא נהייתי בעוה"ז), דפי' רק שהנאתו לא היתה בערך גודל יגיעתו. ובתוס' שם (ד"ה לא נהייתי אפילו באצבע) משמע כמ"ש בתניא וכאן.

¹²⁵ טור שם.

¹²⁶ תוכן דברי הרמב"ם כפי שהובאו בלשון העץ יוסף (על הע"י כתובות שם - ד"ה ולא נהייתי), ע"פ רמב"ם שבעה ערה 92. ולהעיר גם משמונה פרקים להרמב"ם פ"ה.

¹²⁷ פי' הלשון "אכילה גסה" כאן הוא, שכל אכילה שאינה לש"ש - אכילה גסה היא. וכ"ה הפי' בכ"מ בדא"ח. דלא כדמפרשין בעלמא שהיא דוקא אכילה של תאוה יתר על כדי שביעה. ועיין במילואים.

ביאורים

כוונה וצורך: ב' ביאורים בצירוף הנאת הגוף למצוה

מבאר באות ג' דטעם האיסור לטבול בימות החמה הוא "שמה ישנה כו' ויתכוין לרחוץ". ולכאן צ"ב מדוע צריכים כוונה? הרי מבואר לעיל (שם) שצירוף הנאת הגוף למצוה הוא ע"י ש"א"א לקיים המצוה בלא זה, ולכאן אפשר לטבול בלא לשהות, וא"כ - אף בלי כוונה יתחייב בכל יחל דברו?

ונראה לדייק דאין הכוונה שהצירוף בא ע"י הכוונה, אלא רק שהכוונה מפסקת. ועצ"ב, אם כל הצירוף הוא רק ע"י שההנאה באה מחמת ולצורך המצוה, מדוע צריכים כוונה להפסיק, הרי כבר אינו מצורף, דהא אפשר לקיים המצוה בלי זה?

ויובן זה ע"פ דמיון לסוגיא אחרת, במס' כתובות¹²⁸, בענין "עקירה צורך הנחה": "דא"ד אבין הזורק חץ [בשבת] מתחילת ד' לסוף ד', וקרע שיראין בהליכתו, פטור [מלשלם הנזק, מדין קים לי' בדרבה מיני']". שעקירה צורך הנחה היא. ומפרש¹²⁹: "ומה היא שעתא אתחלה לה מלאכה". היינו, שאין הענין רק שעקירה והנחה הן כגוף אחד, אלא שהן כהמשך הכולל ומצרף כל הבא ביניהם. וז"ל התוס' שם¹³⁰: "האיסור מתחיל משעת הגבהה כו' עקירה גורמת החיוב, ועד שעת הנחה מושך החיוב". והרי קריעת שיראין אינה צורך הוצאה כלל, ועדיין נכללת בהמשך מלאכת הוצאה ליפטר מדין קלב"מ מפני שבאה בין עקירה להנחה. עד"ז כאן, אם לא היתה הכוונה מפסקת, הי' אפ"ל שהשהי' עדיין באה בהמשך להמצוה.

אך לכאורה עדיין אינו מובן, מה דמיון יש ביניהם?! הרי שם יש חלק מהאיסור גם לפניו וגם לאחריו, וכאן כבר נגמרה המצוה בטבילתו, ויציאתו לחוץ אינה אלא רשות, ואינה חלק מהמצוה, ומה מצרף ההנאה להמצוה?

---

¹²⁸ לא, א.

¹²⁹ ד"ה שעקירה צורך הנחה היא. וראה גם רש"י להלן ד"ה הכא מצי מהדר לי'. רא"ה ד"ה הכא אפשר. וע"ע רש"י ד"ה לא מצי לאהדורה.

¹³⁰ ד"ה הכא נמי נימא.

ואוי"ל שבנדוד"ד יש ענין בסוף (אחרי השהי) שמוכרח לצורך הטבילה, דהרי נדר שלא ליהנות מהמעין, וע"כ תנאי הוא על טבילתו שיצא אח"כ, והמשך א' הם, כולל השהי' שביניהם. ועצ"ב, דלכאו' הם עדיין שני ענינים נפרדים, המגיעים מסיבות ודינים שונים, ואיך מצטרפין? אך כד דייקת שפיר, נראה שכבר מבואר ע"פ דיוק לשון הדרשה "כי א"א לקיים המצוה בלא זה, גם ההנאה למצוה יחשב, וויבאלד אז מי קען ניט מקיים זיין די מצוה אן דעם הנאת הגוף", דנראה שאין כוונתו שב' הענינים קשורים מצ"ע, מצד החפצא, אלא שכלפי הגברא הם מיוחדים, כי א"א לו לקיים א' בלי הב'.

ואוי"ל בהכרעת החקירה, ע"פ מה דאיתא בגמ' שם שני לישנות בביאור דין 'עקירה צורך הנחה'. ללישנא קמא, 'א"א להנחה בלא עקירה'. וללישנא בתרא, 'אי בעי לאדהורה לא מצי מהדר לה'. כד דייקת שפיר בלשון הלישנא בתרא נראה ברור שהכוונה היא על הגברא. דמכיון שכל הקשר שלו אל הפעולה נגמר בשעת עקירה, לכן מצדו (ההתחייבות שלו) הכל כלול באותו רגע. וליתר ביאור, בדבר שלאחרי רגע זה, הרי זה אונס, שאפי' אם יתחרט - 'אי בעי לאדהורה', אינו יכול. וידוע, ד'אונס, רחמנא פטרי'¹³¹. וא"כ, איך שייך לחייב אותו על ההנחה - שהיא אחרי ש'לא מצי מהדר לה'? אלא, שמפני שהוא ידע מה יהי' סוף הדבר (ובכל המקרים בגמ' שם, גם התכוון לזה), לכן הכל כלול, כנ"ל. ומפני שבלישנא בתרא ברור שהביאור הוא בהגברא, ו'לאפושי מחלוקת לא מפשינן'¹³², נראה שזהו הביאור גם בלישנא קמא.

והא דנקט בדרשה לבאר דווקא כלישנא קמא, ולא רמז אפי' לדעתהלישנא בתרא, אע"פ שלכאורה מוכרח שהרמב"ם הסיק כלישנא בתרא¹³³, י"ל שלמד כהמאירי¹³⁴ שהסיק כלישנא קמא. והטעם בזה, י"ל, שכך משמע מפשטות לשון הגמ', מזה ששואלים ועוסקים בהמשך הגמ' שם דווקא בלישנא קמא¹³⁵, משמע שזוהי מסקנת הגמ'. וצ"ע בדעת הרמב"ם¹³⁶.

¹³¹ ע"ז נד, ב.

¹³² שד"ח כללי הפוסקים סט"ו אות נב.

¹³³ ע' הל' גניבה ג:ב. ובמגיד משנה שם.

¹³⁴ כתובות שם.

¹³⁵ מגיד משנה שם. ועד"ז בתוס' (ד"ה הכא נמי), רשב"א (ד"ה ואמאי הכא נמי) ועוד. (וע' רמב"ן (ד"ה ואמאי הכא נמי) שמביא עוד ביאור.)

¹³⁶ כפי שכבר הקשו האחרונים.

ביאור שיטות הראשונים בגדר מלל"נ

עדיין מלאה הדרשה קושיות כרימון, ומזהם: א) ממ"נ, אם צורך עושה הכל המשך א', מה צריכים למדריגת "בכל דרכיך דעהו", הרי כבר אינו הנאה אף בלי כוונתו? ואם המדריגה הלזו היא המתרת את ההנאה, למה מותר רק בשעת מצוה, הול"ל להיות מותר אף בעניני רשות? ב) בתירוצו כתב הכותב שכל האוכל מסעודת חתן ונזהר לשמחו לא נחשב הנאתו להנאה אלא למצוה, ולכאו' מנ"ל שכאו"א השיג מדריגה זו, וכוונתו רצוי'?

א

ובהקדים עלינו לבאר שיטות הראשונים בגדר מצות לאו ליהנות ניתנו (מלל"נ), דישי בו ג' שיטות (בכללות):

א) פירש"י¹³⁷: "לא ליהנות ניתנו. לישראל להיו קיומם להם הנאה אלא לעול על צואריהם ניתנו".

ב) הריטב"א¹³⁸ מפ': "ואע"ג דמתהני בעשיית מצות שמקבל שכר בעולם הזה ובעולם הבא לא חשיב איסור באיסורי הנאה אלא כשנהנה בגופו של איסור, אבל כל שאין ההנאה מגופו אלא שגורם לו הנאה וריוח ממקום אחר אינו הנאה מן האיסור, וכדרך שאמרו בנודר הנאה ממעין שטובל בו בימות הגשמים שאינו נהנה בגוף המים, ואע"פ שגורמת לו טבילה זו לעלות מטומאה לטהרה ומכשירתו לכמה דברים לית לן בה וכו'".

ג) ודייקו האחרונים¹³⁹ בדברי הרשב"א שיטה מחודשת, וז"ל האבני מילואים: "ומדברי הרשב"א בחידושיו בנדרים מבואר דס"ל דמצות לאו ליהנות נתנו, דאפי' היכא דמתהני גופו בהדי מצוה נמי שרי, ע"ש דף ט"ו גבי הנאת תשמישך עלי, שהקשה דהא מצות לאו ליהנות נתנו, ותירץ משום דזה המצוה אינו אלא משום דידה דמשעבדא לה ע"ש, ומבואר

¹³⁷ ר"ה כח, א ד"ה לא ליהנות ניתנו.

¹³⁸ סוכה לא, ב ד"ה והאמר רבא. נדפס ע"ש הרשב"א, וטרח האבני מילואים (סכ"ח סק"ס) לתרץ הסתירה, אך לריק יגע, כי אינם אלא חי' הריטב"א (כפי הכותרת בדפו"ר (קושטא ת"פ), וכ"כ החיד"א בשה"ג בערכי שניהם). ולהעיר שהריטב"א בפי' על הל' הרמב"ן בנדרים שם כתב בהדיא כדעת הר"ן, ודלא כדעת הרשב"א.

¹³⁹ אבני מילואים שם. שער המלך שם. מהר"ץ חיות שם. ועוד.

דמצוה דידי' אפי' כי מתהני נמי גופו בהדי מצוה מותר, דהא גבי הנאת תשמישך עלי איכא הנאת גופו בהדי מצוה וכמ"ש הר"ן". וביאר בהדרשה¹⁴⁰ "גם ההנאה למצוה יחשב".

ב

ובהשקפה ראשונה הי' נראה מל' רש"י דר"ל שהטובל אינו מרגיש הנאה מעשיית המצוה כלל, אלא צער ועול הוא לו. ותימה, הרי "ניחא לי' לאיניש לקיומי מצוה בממוני'¹⁴¹", האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב הרי זה צדיק גמור¹⁴², והגונב זכות מצוות כיסוי הדם משלם י' זהובים¹⁴³. אלא נראה לדייק בל' רש"י (ובל' הגמ') שלא כתב 'אינו הנאה', אלא לא ניתנו להנאה, שאין זה מטרתם וענינם. וגם הרשב"א צריכים לפרש דעתו בכה"ג, שלא בא לומר שאינו מרגיש הנאה, אלא שאי"ז נחשב הנאה, דהרי בהנאת הגוף זה פשוט נגד החוש שלנו¹⁴⁴, והרי נהנה¹⁴⁵. והדברים צריכים ביאור, הא נהנה, למאי נפק"מ מטרת וענין המצות, איך זה מבטל ההנאה מליחשב כהנאה?

ונראה לבאר ע"ד פנימיות הענינים קצת, שהמצוה וההנאה הם שני ביאורים בפעולתו, הסותרים זל"ז. וכידוע דברי הרמב"ם¹⁴⁶ בדין "כופין אותו עד שאומר רוצה אני", שרואים פעולתו כתוצאה מרצון הנה"א שלו¹⁴⁷, משא"כ הנאת הגוף אומרת שהיא סיבת פעולתו בחומריותה. ולכן בהסתכלותה של התורה ההנאה אינה מציאות אמיתית כאן, כי היא

¹⁴⁰ מהחשק שלמה שם.

¹⁴¹ פסחים ד, ב.

¹⁴² שם ה, א ואילך. וע"ש ברש"י. הובא בחשק שלמה שם.

¹⁴³ חולין פז, א.

¹⁴⁴ ומ"ש בהדרשה בכל דרכיך דעהו, אין זה לצורך ביאור הרשב"א אלא תיווך עם הר"ן רש"י.

¹⁴⁵ ואי"ל שבהנאת הגוף אכן מוכרח כך, אבל בהנאת המצוה עצמו ס"ל כהריטב"א או כההו"א ברש"י, דהרי א"כ כל ענין היתר הנאת בהדה חידוש נפרד הוא ומנ"ל זה, אעכצ"ל שלמד הסתום מן המפורש, שלפי הבנתו בגדר הנאת המצוה יוצא בדרך ממילא ובפשיטות שה"ה בהנאת הגוף שבהדה.

¹⁴⁶ הל' מעשה הקרבנות פי"ד הט"ז ואילך. הל' גירושין פ"ב ה"כ. ועוד.

¹⁴⁷ כמבואר בלקו"ש ח"ז ע' 36. ושם כתוב: "אז דער תוקף פון פנימיות הנשמה קומט אראפ אויך אין די כחות הגלויים, ולפ"ז יוצא שזה האמת אף של הנה"ב."

סותרת ומכחשת את האמת¹⁴⁸. ובמילא המצוה שענינה הוא קב"ע (כל' רש"י), מבטלת את ההנאה שהוא מרגיש.

ואוי"ל בסגנון אחר קצת, שעפ"ז יומתק לשון רש"י, שענין המצות הוא קיום רצה"ע שלמעלה מטו"ד, ענין הביטול והקב"ע, בניגוד להנאת הגוף שבאה מחמת הרגשת עצמו וישותו.

ג

ולפ"ז יש לבאר מחלוקתם, דידוע שענין המצות הוא "לצרף בהן את הבריות"¹⁴⁹, לברר ולזכך את המצווה ועושה ע"י ביטולו לרצה"ע ב"ה. והרי יש לחקור בזה, עד היכן מגיע בירור זה, האם זה רק מברר את האדם בעשייתו הוא כעושה בלבד, באותה נקודה שבה נושקים קדושת המצוה והמעשה - ורק הנאת המצוה עצמה בטלה לענינה, או שזה מהפך כל מהות הגברא (לפי שעה) שכל עניניו באותה העת, כולל הנאות הגוף, בטלות אל המצוה וכלולות בה. ודעת רש"י היא שרק הפועל שבהאדם נתברר, והרשב"א ס"ל שכל מהותו נהפכת.

ויומתק עוד ע"פ תיווכו של הדרשה, שהרי הרשב"א מדבר בעבודת הצדיקים כגון רבינו הק', בחי' "בכל דרכיך דעהו"; אצלם העבודה בבחי' אתהפכא, שמהפכים מהותם למהות של קדושה. ולדעת רש"י, מדובר בעבודת כל אדם שהיא עבודת אתכפיא וקב"ע, שאינו משנה מהותם כ"כ. אבל לפ"ז דו"ק כי הרי עדיין נהנה פו"מ, ואיך נקרא אינו נהנה.

ועוי"ל באו"א קצת, שלמסקנת הדרשה רש"י והרשב"א לא פליגי בגדר מלל"נ, אלא שניהם מודים שהמצוה יכולה להפך כל מהות העושה, אבל אף הרשב"א מודה שאם העושה אינו מרגיש שכל מהותו נהפכת, רק הפועל שבו נתברר, ולכן רק מי שעבודתו בבחי' "בכל דרכיך דעהו" אפ"ל בו שאף הנאת הגוף שבהדה בטלה, והם דברי הרשב"א, ורש"י מדבר ביהודי פשוט שאינו מרגיש ביטול זה, ואין מסתכלים עליו אחרת ממה שנרגש אצלו.

¹⁴⁸ ע"ד המבואר (לקו"ש ח"ט ע' 72 ואילך, ובהע' 29-30) "שפעולת הרצון היא בעקב יותר מבראש", והביאור בפשטות, שמכיון שהראש הוא "כלי לשכל-השכל שבו מסתיר על הרצון". וע' גם לקו"ש ח"ז ע' 36, "אז דער תוקף

¹⁴⁹ ב"ר מד, א. ובכ"מ.

ד

ע"פ כהנ"ל מתורצת השאלה דלעיל: לפי ביאור הב', למסקנא סוברים גם הרשב"א וגם רש"י, שאם הוא מרגיש הנאה עדיין, דינו כנהנה מבלי הבט על אמיתת הדברים. ולפי ביאור הא' צריך לומר (בדו"ק) שצריכים הכשרת הכלי בשביל אתהפכא, ורק לאחר הכנת האדם בכוונתו אפ' להמצוה לפעול עליו שינוי מהותי כזה.

ולפ"ז יובן מדוע בדברי רשות לא אמרי' בכל דרכיך. שהרי עיקר הענין הוא פעולת המצוה על האדם, שזה אינו שייך בדברי רשות. רק שבכדי להרגיש את זה בשלימות, עד שזה יפעל בכללות האדם, שייך דווקא במי שאוחז בדרגת בכל דרכיך דעהו.

והביאור בזה, למה באמת מי שאוחז בדרגת בכל דרכיך דעהו אינו יכול לבטל הנאתו גם בענייני רשות, י"ל שאף למי שאוחז בעבודה זו, עדיין יש חילוק בין מצוה לרשות, שבענייני רשות נשאר עדיין שייכות להגשמי, וממילא עדיין שייך בזה (בדקות עכ"פ) הנאת הגוף¹⁵⁰. וכנראה בחוש, שבכמה מברכים דווקא על מצוה¹⁵¹.

ומה ששאלנו על תירוץ הדרשה ב"כל הנהנה" דמנ"ל שהמשמח אוחז בדרגה רמה כזו, י"ל שלא דמי, כי המשמח צ"ל בשמחה בעצמו, וא"א לקיים דבר שלבלב בלא כוונה.

ה

והנה, לפי פשטות הביאור הנ"ל בהרשב"א, יוצא שאפי' האוכל חמץ בפסח בשעת טבילתו פטור, שהרי לא נהנה כי באותו העת כל מהותו בטל לרצה"ע ב"ה, וחידוש גדול הוא. ואוי"ל שבשעת מעשה היינו באותו פעולה בלבד, לא בהזמן גרידא, ובא לאתויי כל חלקי פעולת הפועל, אע"פ שאינו שייך לענין המצוה, מכיון ששייך לפעולת המצוה, אבל זמן גרידא לא מחבר¹⁵².

¹⁵⁰ לקו"ש ח"ח ע' 22. וע"ד המבואר בלקו"ש ח"י ע' 105 שתי דרגות בכלל דרכיך דעהו עצמו (רק ששם מדובר אפי' בקיום המצות גופא).

¹⁵¹ שיחות קודש תשכ"ו ע' 406 ואילך. ושם בביאור מעלת המצוה - "אז דער עסען איז אלקות".

¹⁵² ולהעיר שמצוות שייכות לאברים מסויימים (כמבו' בארוכה בספר חרדים).

דעת הר"ש שקל בחי' המאירי

והמאירי¹⁵³ הוא היחיד בין הראשונים המביא דיעה מפורשת ע"ד מה שאומרים בשם הרשב"א. אבל צע"ק שיש חילוקים בין דעת הר"ש שקל המפורש לבין דעת הרשב"א דמכללא אתמר, ולאפושי מחלוקת לא מפשינן.

איסור אכילה

תימה, הרי החשק שלמה עצמו כתב בשו"ת שלו - בנין שלמה¹⁵⁴ - שלכו"ע באיסור אכילה לא אמרינן מלל"נ, ואיך כתב לתרץ כאן שהאוכל מסעודת חתן ומשמחו לא נהנה מפני מלל"נ. וכך העלה לדינא ולכו"ע התהלה לדוד¹⁵⁵. והשד"ח¹⁵⁶ הביאום, והעיר שהתקלין חדתינ¹⁵⁷ ס"ל דאף בזה אמרי'. אבל אף אם נאחז בשיטתו להציל הכותב, אי"ז מתרץ החשק שלמה מסתירת עצמו, ועוד חזון למועד.

---

¹⁵³ בחידושו על עירובין יד, ב ד"ה ומזה הפי' דכתותי מיכתת.

¹⁵⁴ סוס"ג.

¹⁵⁵ ח"א השמטות לאו"ח ד' יג סע"א.

¹⁵⁶ דברי חכמים ס"נ. שד"ח ח"ד כללים מערכת המ"ם אות צט ע' 205.

¹⁵⁷ שקלים פ"ג ה"ב.

מילואים

אכילה גסה

הפירוש המקובל ללשון זה הוא, שאדם אוכל שלא לשובע¹⁵⁸ יתר על כדי שביעה¹⁵⁹.
ואף לא לשם הנאה¹⁶⁰, אלא אדרבא נפשו קצה באכילה זו¹⁶¹, ואין לו טעם בה¹⁶² ורק היזק
היא לו¹⁶³, ולא שמה אכילה¹⁶⁴ אלא לאו כלום היא¹⁶⁵. והוא הפי' המצוי בש"ס¹⁶⁶
ופוסקים¹⁶⁷.

אבל שימוש הכותב כאן אינו במובן זה, אלא כפשטות הלשון - שאוכל להנאתו ולא
לש"ש, שהוא מעשה גס. ע"ד מ"ש אדה¹⁶⁸ "וזהו לשון אכילה גסה שאדם נתגשם". וכ"כ
כ"ק אדה¹⁶⁹: "אנו רואים שהמאכל מגשם נפש האדם, וע"כ נק' אכילה גסה כידוע".

---

¹⁵⁸ כדיוק הגמ' (ב"מ פז, ב) בלשון הכתוב (תצא כג, כה) "שבועך" - "ולא אכילה גסה" (וכ"ה בפירש"י
עה"ת תצא שם).

¹⁵⁹ רמב"ם הל' שביתת עשור פ"ב ה"ז.

¹⁶⁰ רש"י יומא פ, ב - ד"ה אכילה גסה.

¹⁶¹ רש"י ב"ק קי, א - ד"ה אכילה גסה.

¹⁶² תוס' פסחים קז, ב - ד"ה דילמא אתי למיכל אכילה גסה.

¹⁶³ גמ' יומא שם.

¹⁶⁴ יבמות מ, א.

¹⁶⁵ גמ' ב"ק שם.

¹⁶⁶ מלבד הנסמך בהערות הקודמות - עי': פסחים קז, סע"א. סע"ב. שם קיט, סע"ב ואילך. כריתות כג, א
(עי' בפירש"י שם ד"ה בגסה).

¹⁶⁷ רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"י הי"א. הל' שכירות פי"ב ה"י-יא. טוש"ע או"ח סרצ"א ותרי"ב. חו"מ
סשל"ז. ועוד.

¹⁶⁸ מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה והמועדים ח"ב ע' תרפח.

¹⁶⁹ מאמרי אדה"מ"צ ויקרא ח"ב ע' תקי.

ולכאורה כן הוא פירוש לשון רז"ל במס' נזיר¹⁷⁰ "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב¹⁷¹ "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן, אחד אכלו לשום מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה. זה שאכלו לשום מצוה - "וצדיקים ילכו בם", וזה שאכלו לשום אכילה גסה - "ופושעים יכשלו בם". ופירושם בהתאם לפירוש"י בהוריות שם¹⁷² "שלא לשום מצוה, אלא נתכוין לאוכלו לשם קנוח סעודה". והכי מצינו בתוס' ב"ק שם "כדי להיות שבע"¹⁷³. וכ"ה בחי' הרמב"ן ליבמות שם "להשביע את עצמו ולא לשום מצוה". וכ"מ בארחות חיים להרא"ש¹⁷⁴ שאכילה גסה היא אפי' "עד שתמלא כריסך". וכה"ג פי' בספר העקרים¹⁷⁵ בהבאתו מימרא זו "הנה בארו בפירוש שהמצוה בלא כוונה אינו עולה לשום מצוה".

אבל בפירוש¹⁷⁶ בנזיר שם¹⁷⁷ "ואחד אכלו לשם אכילה גסה - או מחמת תאוה שאכלו ברעבון" כנראה מפרשו כבשאר המקומות בש"ס, ודלא כפשטותו שם. ואולי יש לפרש כוונתו ע"פ דברי הרמב"ם ושימושיו בלשון זה (בהל' דעות¹⁷⁸), דהא בהא תליא, אם כוונתו שלא לש"ש יבוא לאכול אכילה גסה.

---

¹⁷⁰ כג, א.

¹⁷¹ הושע יד, י.

¹⁷² ד"ה לשם אכילה גסה.

¹⁷³ עיין שם שמדייק בלשון הגמ' "לשם אכילה גסה", אבל פי' "אכילה גסה" סתם הוא כפירושו בעלמא.

¹⁷⁴ ה, כא. ועי' ברמב"ם הל' דעות המובא לקמן בפנים.

¹⁷⁵ מאמר ג פכ"ח. וכ"מ שם פ"ל ובמ"ה.

¹⁷⁶ שאינו לרש"י אלא לא' מחתניו. עי' בש"ס ווילנא (בדף השער' -הוספות חדשות' אות כ) שייחסוהו להריב"ן, ובתרביץ (כרך ד' [תרצ"ג] חוברת ב' ע' 153 ואילך) האריך י. נ. אפשטיין להוכיח שאינו מהריב"ן אלא לר' מאיר בר שמואל מרמרו, שהי' גם הוא חתנו של רש"י.

¹⁷⁷ ד"ה ואחד שאכלו לשם אכילה גסה.

¹⁷⁸ פ"ד הט"ו ורפ"ה.

והתוס' בפסחים שם¹⁷⁹ מחלקים בין ב' מיני אכילה גסה: א) שאינו מתאוה לה כ"כ, אבל עדיין - בפועל, יש לו בה איזה טעם. ב) שנפשו קצה בה לגמרי. ומפרש שמ"ש בנזיר אינו רק שלא לש"ש, אלא דוקא ריבוי עצום.

---

¹⁷⁹ בשם ר"ת. וכ"ה בתוס' בנזיר שם ד"ה פסח מיהא קעביד. וכן מתרצים התוס' בקיצור ביבמות שם, ובב"ק שם בתירוץ השני, אבל ע"ש בתוס' הרא"ש (מובא גם בשטמ"ק שם) שמקשה עליהם.

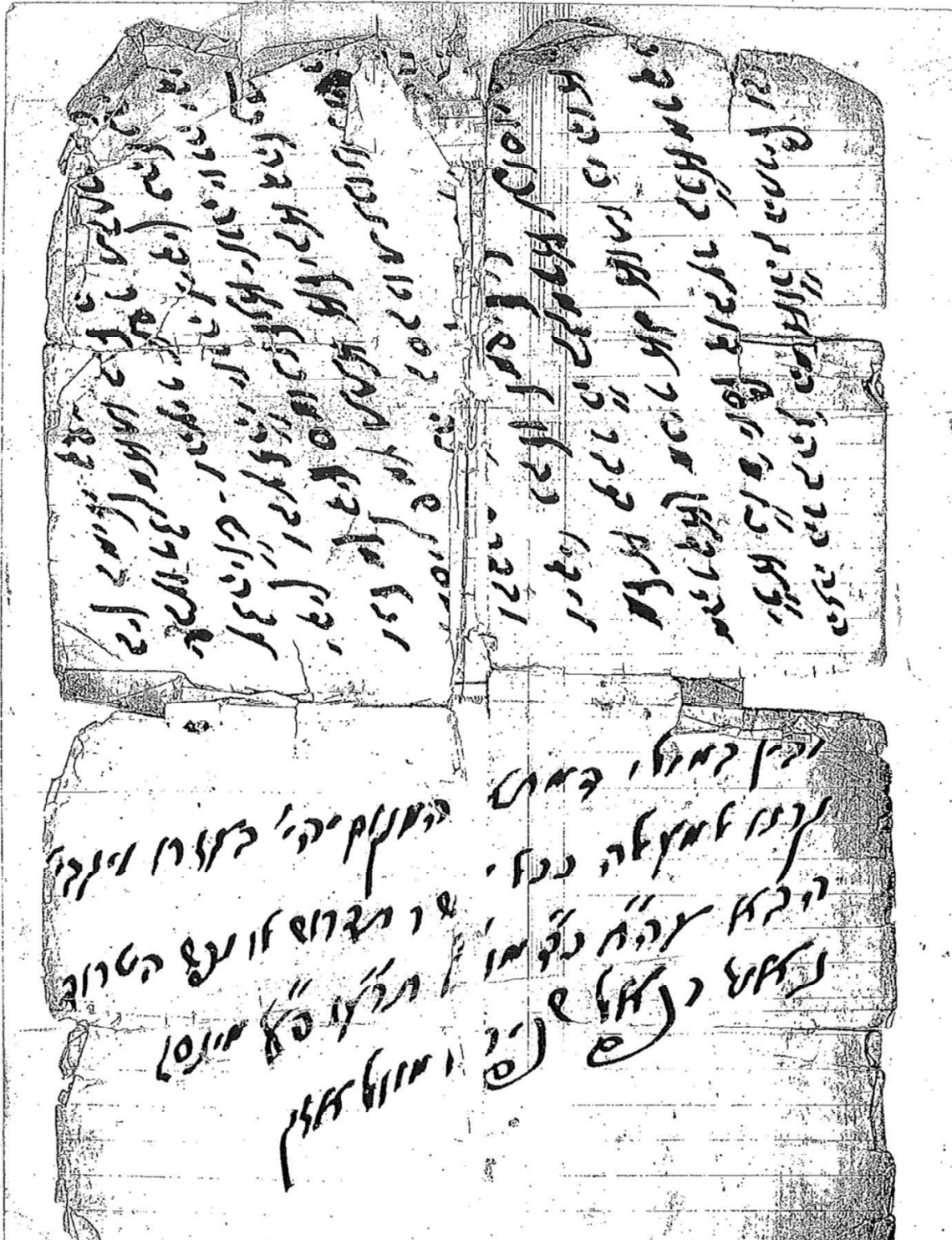

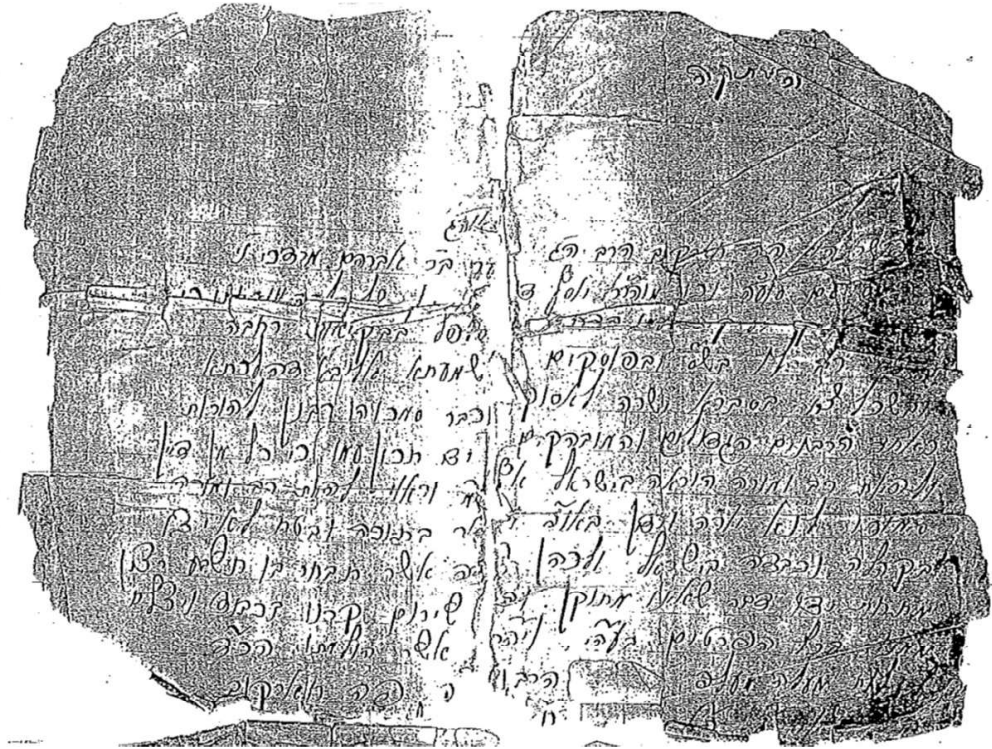

הסמיכה של סבא יוסף דוב

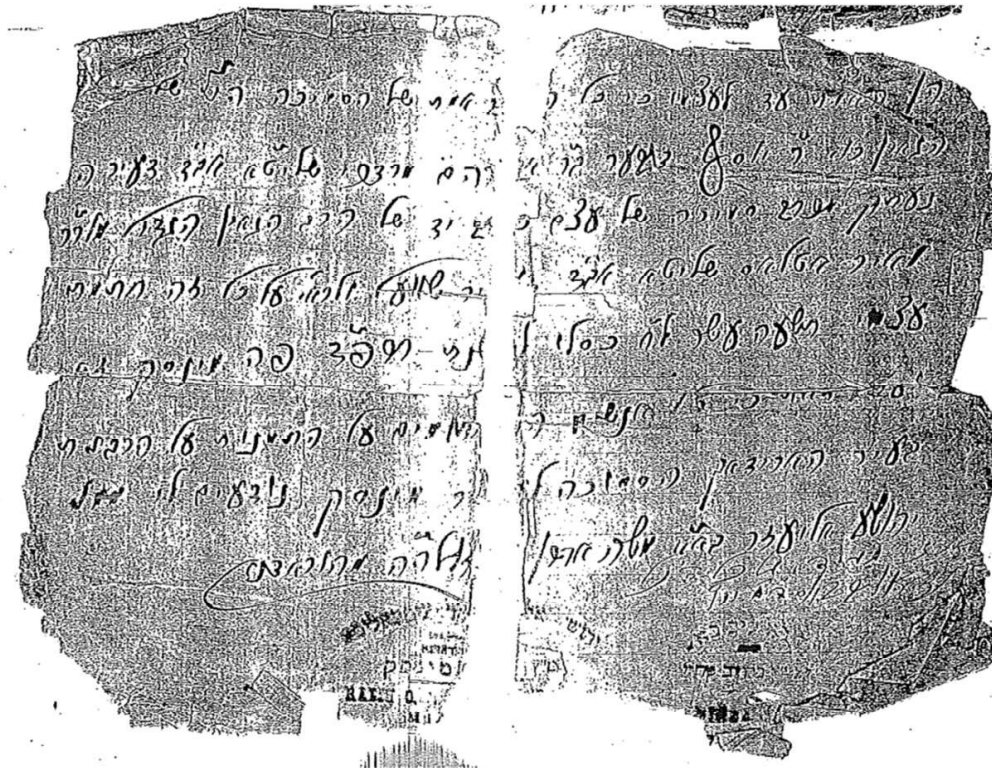
צילומי הכת"י

א- צילום כתב הסמיכה מהסבא מוואלאזין

ב- סמיכה מהרב דהורודוק

ג- סמיכה מהרב דהורודנה

פנעווח הכת"י

סמיכה מהרב רפאל שפירא - דער אלטער פון וואלאזין:

הנה הרב הג' המאוה"ג התריף וב[קי]

יר"א כו' מ' יוסף דובער בר"א מרדכ[י]

מהרדאק מכיר אני אותו כי הוא

מלא דבר ה' בגמרא ופוס[קים]

וידין רב לו ליש[א] [וליתן ...?]

ובד[בר] [הל]כה בסברות נכונות וישר[ות]

[לא]סוק[י] שמעתתא אליבא דהלכת[א]

וכל מן דין סמוכו לנא יורה יורה ידי[ן]

ידין ובעזה"י יורה וידין כהלכה

עצהיו"ט¹⁸⁰ - והעיר אשר תבחר [בו]

ישבעו רצון מאתו בכל ה[פרטים]

בין במילי דש[מיא]

ובין במילי דמתא המקום יהי בעזרו ויגבי'

קרנו למעלה ככל אשר תדרוש לו נפש הטרוד

הבא עה"ח כ"ד מנ"א [א] תרע"ו פ"ק¹⁸¹ מינסק

נאום רפאל שפיר[א] מווי[א]לאזין

¹⁸⁰ = על צד היותר טוב.

¹⁸¹ = פה קהילת.

ב' - מהרב דחרקוב¹⁸²

העתקה

כאשר (?) הוא הה (?) חארקוב הרב הג' מאוה"ג
 ??? גם? עוה וכו' מוהר"ר יוסף דו[ב] ער ב"ר אברהם מרדכי נ"י
 [שורה זו מקופלת]
 ??? [ידו?] רב לו בש"ס ובפוסקים ??[פל?] פל בבקיאותו [ה]רחבה
 והשכל יצא (?) בסברא ישרה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא
 כאחד הרבנים הגדולים והמובהקים וכבר סמכוהו רבנן להורות
 ולהיות רב ומורה הוראה בישראל אף ידי תכונ (?) עמו כי כל מן דיין (?)
 סמוכו לנא יורה וידין באו"ה ו"א וראוי להיות רב ומורה
 בקהלה נכבדה בישראל ולכהן ??? בתוכה ובטח לא יצא
 מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וה[ע]דה אשר תבחר בו תשבע רצון
 ממנו (?) בכל פרטים בעה"י ויה"ר שירום קרנו בכבוד ויצליח
 ??? מעלה מעלה הרב ??? פה חארקוב

¹⁸² הרב בחרקוב באותה העת הי' הרב אברהם ישראל משה סלומון. בנו הרב דוד למד במינסק באותה תקופה, ואולי יש בזה בכדי לבאר היאך נפגשו.

הרמת קול דוד עם קבי לֵעֵטֶר זְקֵנִי

ג'- מהרב יהושע אליעזר צימבאליסט מהורדנא

הן ??? עד לעצמו(?) כי כל ה??? ר אמת של הסמיכה הנ"ל ש??

הגאון כ[מו]"ה יוסף דובער ב"ר א[ב]רהם מרדכי שליט"א אב"ד דעיר ה[אראדאק]

נעתק מכתב (?) סמיכה של עצם כ[ת]ב יד של הרב הגאון הגדול מור"ר

מאיר אטלאס שליט"א אב"ד ד[ע]יר שוועל ולראי' על כל זה התמתי

עצמי תשעה עשר לח' כסלו ל[ש]נת תרפ"ד פה מינסק ???

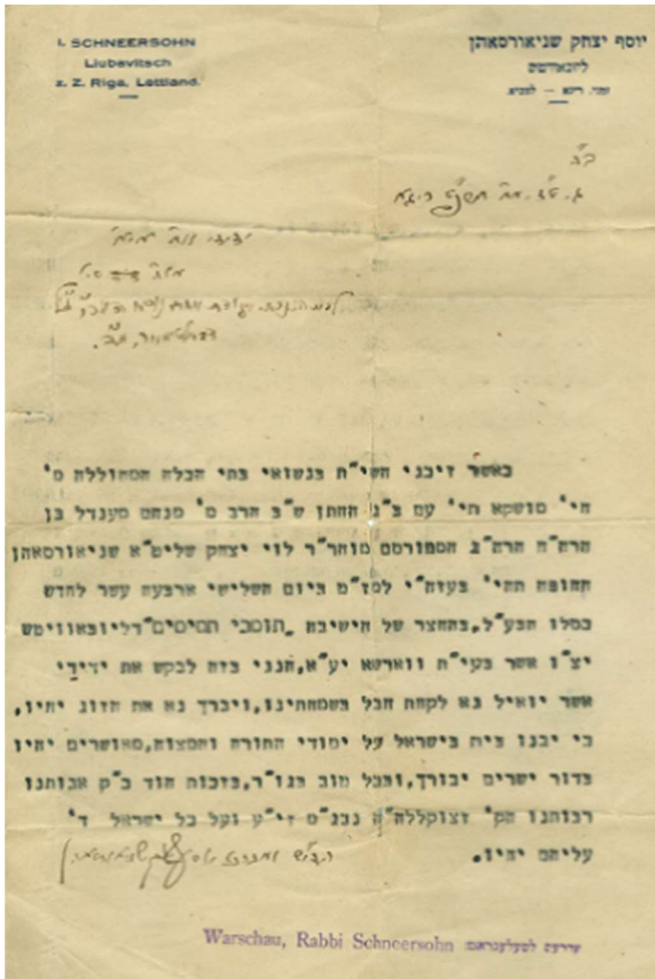
???? כי ?? אנשים הידועים על התמנות על הרבנ[ו]ת

בעיר האראדאק הסמוכה לעיר מינסק נודעים לי ממנו (?)

יהושע אליעזר בא"א משה אהרן זללה"ה מהורדנא

הזמנה לחתונת כ"ק אדמו"ר

הר"ד פאטאשניק קיבל הזמנה לחתונת כ"ק אדמו"ר בהיותו כבר תושב ארה"ב. ותמה, מפני מה שלח לו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ הזמנה בשעה שאין באפשרותו להשתתף בהשמחה, ומה תועלת יש בזה. והסיק מזה, שכוונת קדשו היא שיפעול על מתפללי ביהכ"נ שלו להתנדב מתנה מתאימה. על כן, מחק שמו מן המכ" וכתב את שם ביהכ"נ במקומו, והראהו להמתפללים, ואכן עי"ז שלחו סכום מכובד כדורון דרשה.

חיים מנחם מענדל ושרה יהודית שאלער

a year, but so much holier is your wedding day as it comes only once in your life. You shall remember the few words which you will hear now all your life: The כּוּפָה (canopy) represents the home, the house you propose to build for yoursel[ves]. A home is made up of four corners. These four poles of the כּוּפָה (canopy) represent the four corners of your home, if you wish to make your home happy you must take in our L-rd in Heaven as your mutual partner. Let the Law of Moses be the star of your family life. Build your family on morality, holiness and according to our holy "Torah". As the חַתּוּן (bridegroom) said to his כּלָה (bride): "Behold you are consecrated to me by this ring according to the Law of Moses and Israel". My dear friends, you are about to launch your ship in the deep Ocean of Life. Pray to H., our Father in Heaven, that the weather shall be good and quiet, let health, prosperity, happiness, love and peace be in your home, amen.

Source: Manuscript (reproduced below).

My Dear Bride and Bridegroom! -
 This hour of your standing under the canopy is the holiest and the most important of your lives. The day of חַתּוּן is Holy, because it is only ^{comes} once a year. It is so much holier is your wedding day as it ^{is} ~~is~~ ^{only} once in your life. ~~It~~ You shall remember the few words which you will hear now all your life; the כּוּפָה represents the home, the house you propose to build for your ~~self~~ ^{family}. A home is made up of four corners, and four poles of the ~~canopy~~ ^{canopy} represents the four corners of your home, ~~so~~ ^{in order} to make your home happy you must take in our Lord in Heaven as your mutual partner, let the Law of Moses be the star of your family life. Build your family life on Morality, Holiness and according to our ~~holy~~ ^{holy} Torah. As the ~~bridegroom~~ ^{bridegroom} said to his ~~bride~~ ^{bride}: "Behold you are consecrated to me by this ring according to the Law of Moses and Israel". My dear friends, you are about to launch your ship in the deep Ocean of Life. Pray to H., our Father in Heaven, that the weather shall be good and quiet, let Health, Prosperity, Happiness, Love and peace be in your Home.
 Amen

Sara and Mendy Shollar

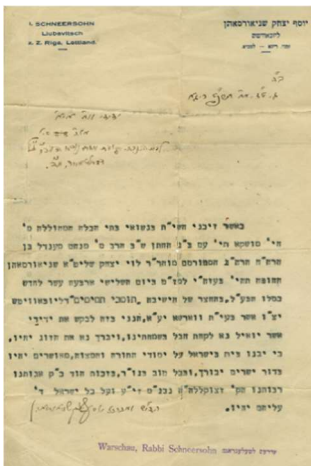

Zaidy Pattashnick

Rabbi Dovid Pattashnick z"l arrived in America in 5671 (1911) at about age 20. He soon settled in Baltimore, Maryland, where he married Chana (née Rochkind). America was then a veritable spiritual desert, and as a rabbi and a shochet, he took an active part in the battle for Yiddishkeit. In particular, he was a devoted follower of the Frierdikker Rebbe, raising money for him, assisting in the arrangements for his visit to Baltimore in 5690 (1930). The Frierdikker Rebbe later said that Baltimore was one of the places he was most warmly received. He served as rabbi of the Agudas Achim Anshei Chernigov shul. He passed away 19 Adar 5735 (1975).

The Readdressed Invitation

In 5689 (1928), Zaidy Pattashnick received an invitation to the Rebbe's wedding in Warsaw. He was quite puzzled to receive it and began to think to himself; the Frierdikker Rebbe was surely aware that he would not be able to travel across the Atlantic to attend, what purpose did this invitation serve? Dedicated chossid that he was, he concluded that it must be in order to give his congregation the great merit of participating from afar, by giving a respectable gift. He promptly crossed out his own name and readdressed it to his shul board, who did in fact send a sizeable sum in honour of the wedding.

Sources: Zaidy Kasriel Kastel, original invitation (pictured above).

A Speech For a Chuppah

My dear bride and bridegroom! This hour of your standing under the חופה (canopy) is the holiest and the most important of your lives. The day of יום כפור [Yom Kippur] is holy because it comes only once

Memento from The Wedding of

their courtship, Zaidy offered to save her life by civilly marrying her in the interim, giving her a chance at getting the otherwise impossible Russian exit visa (Zaidy had a chance as a foreigner, Lithuanian citizens had almost none). Bubby was so touched that she agreed... to get married for real. The legal marriage was carried out in deepest secrecy back in Krekenava. Such a marriage between a foreigner and a local was completely illegal, and they had to avoid the NKVD finding out at all costs.

The chupah took place in Slabodka (a borough of Kovno) in similar secrecy, in the house of Rabbi Chaim Shmuelevitz z"l, on 13 Shvat 5701 (1941). The local rabbi (Av Beis Din) officiated and they scraped together a minyan for the ceremony. The kallah's parents attended, travelling in from Telz for the occasion. That very night, the kallah travelled back to Jonava to maintain the secrecy. She was to continue teaching there until the day they left Lithuania.

The next day, Zaidy wrote a letter to Bubby which is still extant. He writes from the train station, after accompanying the Schochets to their train back. He passes on regards and blessings from her parents, reassuring her that they will be well looked-after, as there were many bochurim on their train. He hoped to visit her during the sheva brochos, but we don't know whether that eventuated.

Bubby wore a sheitel from the time of the wedding, at great personal risk. She asked her colleagues at school to compliment her new hairstyle, so as to mask the change from the authorities.

About two weeks later, they received their long-awaited exit visas. They travelled together from Kovno on 29 Shvat, embarking on their long journey that finally brought them here to America.

Sources: Kuntres Chasdei Hashem, Zaidy's Diary, Letter from Zaidy, Rochel Elishevitz, Avraham Marmorstein, Zaidy Kasriel Kastel.

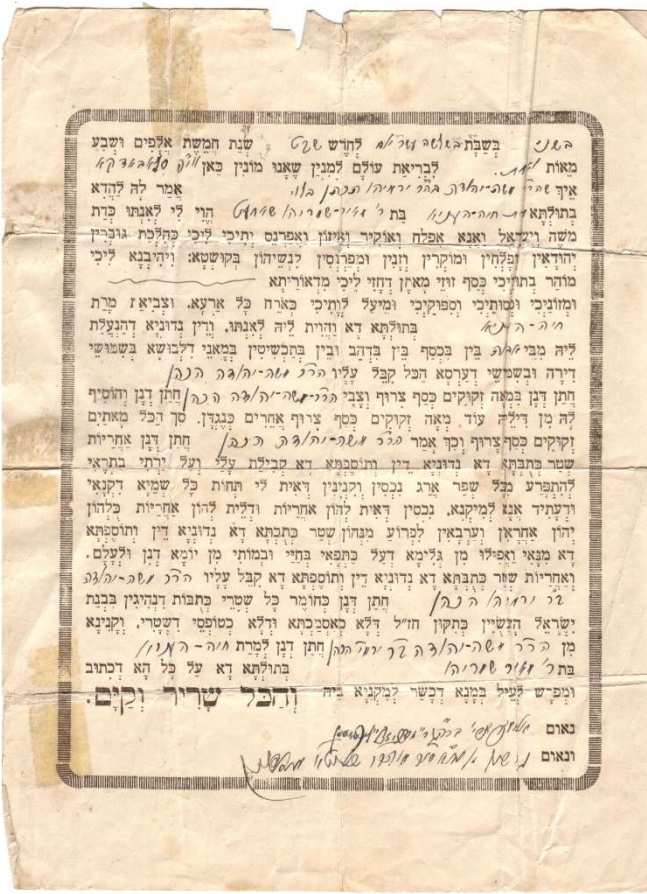

required). These remarkable feats however did not secure them their desperately sought escape, they awaited exit visas from the infamous NKVD (the Soviet secret police of the time).

They submitted a request in the Kovno (Kaunas) NKVD office and spent their evenings vainly waiting there for several months.

Zaidy Blau writes: "In the meantime, I noticed that all my friends were getting married in Kovno and I alone remained single. So I turned to a Shadchan and they suggested a girl from Telz, who taught in a school in a nearby city." It seems Zaidy also realised that when he

reached America, girls of old world calibre would be hard to find. The girl's name was Chana Chaya Heneh Schochet and she was teaching in the Yavneh school in Jonava. In the course of

Memento from The Wedding of

A Wedding On The Run

The year was 5701 (1941), Zaidy Blau was in the Mirrer Yeshivah in Krekenava, Lithuania and the war was gradually closing in on all sides. The Soviets had already annexed Lithuania under the Molotov-Ribbentrop pact and it would be little more than a year before the Nazis conquered it. Living conditions were grim too, and Zaidy joined many of his friends in the impossible dream that they would somehow escape and emigrate to America. It was clear that they no longer

had a future in Europe. Through a string of the most incredible miracles, the Yeshivah had escaped their hometown of Mir, Poland via Vilna (which the USSR then transferred to Lithuania). The

renowned Righteous Among The Nations, Chiune Sugihara, had mercifully issued them transit visas several months ago, among thousands of other Jews. Jan Zwartendijk had written them fictitious entry visas to Curaçao (which actually read only that visas weren't

son". Rabbi Kastel began to shout: Did you hear?! He is making a wedding. ער מאכט א חתונה! HE is making a wedding. Are you making a wedding?! Who helped you find a shidduch when you were a bochur?! Who helped you when your son was born?! Who healed him when he was sick?! Who fed you and him for eighteen years?! Who found the bride from Bnei Brak?!

!?!? א חתונה א חתונה? You are making a wedding?! Hashem made, is continuing to make, and will make all that is being done. Halevai (if only) you should not ruin things by doing your part wrong... from the Torah, the Prophets and the Scriptures, it is from Hashem that a woman is matched to a man".

Source: *Vdarashta VChakarta*, p.181.

Zaidy Blau

Rabbi Chaim Moshe Yehudah HaCohen Blau z"l, maternal great-grandfather of the Kallah, was born and raised in Hamburg, Germany. After completing high school, he followed his dream to learn in the renowned Yeshivah of Mir (in Poland). During the war, the Yeshivah famously, and miraculously, fled their eponymous location, escaping through the Soviet Union to Shanghai, where they spent the war years, before travelling on to Eretz Yisroel and America. He emigrated to New York, later taking a position as Rabbi of Cong. Avraham Tzvi Hirsch in Borough Park. His primary occupation and lifelong labour of love was publishing ancient manuscripts of the Rishonim (the medieval authorities and commentators). He passed away on 3 Iyar, 5763 (2003).

Graphology

When Zaidy Blau was in the Mirrer Yeshivah, some of the other bochurim were looking into shidduchim. In those days, much of the process was carried out by mail. Zaidy somehow got a reputation as a graphologist, and the bochurim would ask him to analyse their prospective kallah's character traits from their handwriting.

Source: *Mendel Blau*

Memento from The Wedding of

in the Yeshiva. The company here is not fitting for you.” Zaidy Yosef Dov explained that his Rebbe had sent him there, so he wished to obey his Rebbe and stay.

Despite having a beard, an unusual sight in Minsk, Zaidy Yosef Dov found his shidduch there shortly thereafter. Baila Zibulnick was the daughter of one of the prominent and well-known Rabbis of Minsk. His Rosh Yeshiva then remarked that he now understood why Zaidy Yosef Dov’s Rebbe had sent him there.

At the tenaim, the bride’s family talked about their greatness. Zaidy Yosef Dov told his Rebbe that he felt intimidated by the bride’s seven very learned uncles. He said in Yiddish that she has “זיבן פעטערס” (seven uncles). The rebbe replied, “דיין פעטער איז פעטער ווי” - “אלע איר זיבן פעטערס” - your uncle (referring to one of the most esteemed of the Slonimer Chassidim, Yuda Leib) is “fatter” (more significant) than all her uncles. (It was a play on words - the Yiddish word for uncle also means fatter.)

Baila had a hunched back due to a childhood accident. She had been put on top of the fireplace as a baby, fell off and injured her back. Someone, presumably not the most tactful fellow in Minsk, asked Yosef how such a brilliant bochur chose a hunchback for his bride. Yosef Dov responded, “I know only two things about her, she has a very quick mind and a golden heart. She could not walk past a cat in the street without giving it milk”.

Sources: *Zichron Oz*, p. 284-285, accounts heard by Aaron Kastel from Yiddel Slonim (grandson of Yuda Leib Slonim - the uncle of Zaidy Yosef Dov), Zaidy Kasriel and Rebbetzin Tova Leibovitch (née Kastel - granddaughter of Zaidy Yosef Dov).

The Father of the Bride Who Was Most Definitely Not Making a Wedding

“I heard from my father-in-law shlit”^a about Harav Kastel zatza”^l that an individual gave him [Zaidy Yosef Dov] an invitation and said, “I am making a wedding in the coming week, I am marrying off my

financing the Lubavitch Yeshiva in Boston, causing him a tremendous amount of stress. The knowledge that his father was in Yerushalayim during the Six Day War also weighed heavily on him. Zaidy Yehoshua Tanchum Kastel survived this heart attack and lived until shortly before the wedding of Zaidy Kasriel's son Mendel's wedding (8 Elul 5751). Zaidy Kasriel reflected then that his father had been given the gift of living an entire generation longer. Mendel's wedding took place shortly after the shivah for Zaidy Yehoshua Tanchum (18 Elul).

Zaidy Yosef Dov Kastel

Rabbi Yosef Dov Kastel was born on Lag Ba'omer, 18 Iyar 5647, in the town of Mush (Novaja Myś), Belarus. He grew up as a Slonimer chossid, and due to his status as an orphan, was very close to the Divrei Shmuel of Slonim. He learnt in some of the most renowned Lithuanian yeshivos, where he excelled, later earning semichah from some of the great rabbis of the time. During WWII, various technicalities caused him to meet and become close to the Rebbe Rashab. He continued his dual allegiance to Slonim and Chabad throughout his life. In 5689 (1929) he left Russia, via Riga, settling in America in 5690 (1930). In America, he formed part of the budding Chabad infrastructure and taught in the school, whilst giving semichah in 770 (the central Chabad yeshivah). In the beginning of the 5720's (1960's), he emigrated to Eretz Yisroel. He spent his last twenty years living in the Geulah neighbourhood of Yerushalayim, where he primarily played a significant role in the Slonimer community, though he was valued by all the various communities and was particularly involved with Chabad there. He passed away on 12 Tishrei 5742 (1982).

The Girl with a Quick Mind, a Golden Heart, a Hunchback and Seven Uncles

The Slonimer Rebbe, known as the Divrei Shmuel, instructed Zaidy Yosef Dov that he go study in a certain Yeshiva in Minsk, Belarus. When Zaidy Yosef Dov arrived, dressed in Chassidic garb and beard, the Rosh Yeshiva told him that "in my opinion this Yeshiva here is not your place. This is a place for Bochorim who are coming to learn secular knowledge in the city, [as well as] study

Memento from The Wedding of

Rabbi Chodakov then went back to work at 770. The Rebbe asked 'Where are you coming from?'. And he replied that he had been at the Kastel-Blau Lchaim. The Rebbe also asked if the Chosson knew the Ma'amer, and he replied in the affirmative. The Rebbe therefore asked, 'Why did they cut him off?' (The Rebbe had previously advised that Chassanim should be allowed to say the Ma'amar in full.) Rabbi Chodakov returned to the house and advised Kasriel to finish the Ma'amar, however the party was already concluded and the opportunity was missed.

Absent with Permission

One guest was highly conspicuous by his absence from Rabbi Kasriel and Nechomo Kastel's wedding. The grandfather of the chosson, Zaidy Yosef Dov Kastel, who was living in Yerushalayim at the time. The family had expressed their desire for him to attend the wedding, but he had told them he would ask the Slonimer Rebbe, the Birchas Avraham, for his guidance. Zaidy Yosef Dov reported that the Rebbe instructed him not to attend and to stay in Yerushalayim.

Zaidy Kasriel heard this story years later from a Slonimer chossid, who was unaware that his listener was the one whose wedding had been missed. The Slonimer chossid confirmed that Zaidy Yosef Dov did indeed request guidance from the Slonimer Rebbe. However, it was far from an open question that he posed to the Rebbe. Instead, he first told the Birchas Avraham, that he had heard from a prior Slonimer Rebbe, the Divrei Shmuel, that when one reaches the age of seventy, one should not leave the holy land of Israel. The Birchas Avraham replied that he was not aware of the earlier Rebbe having said that, but if Zaidy Yosef Dov heard this, then it must be true.

The Absence of The Father

Sadly, the father of Zaidy Kasriel, Zaidy Yehoshua Tanchum also missed his son's wedding. Shortly before the wedding, he had a heart attack. He had taken on a huge responsibility for running and

point, he wasn't with his father, which was a quite distressing for a child of his tender age. His cousin, Alan Sugarman warned him to steer clear of the group of chassidim, as he could easily get caught up in the horde. Indeed, as the group passed, one chossid who had a large intimidating figure (possibly R' Moshe Groner) pulled him along. As the Rebbe waited for the elevator, the chassidim formed a semicircle around him and continued the festivities with enthusiastic singing and dancing. By this time, Kasriel was close to tears. The Rebbe motioned towards him and asked in Yiddish, "Nu? Farvos tantzt-du nisht?" So? Why are you not dancing? One chossid (possibly R' S. A. Kazarnovsky) decided to take matters into his own hands and lifted the young boy up and down, so that he appeared to be dancing. As this ordeal was going on, he glanced up and finally saw his father and began to smile. The Rebbe followed his gaze, and turned to see whom he was smiling at, effectively identifying his young chossid. This was to be the first of many such special encounters.

Finishing the Ma'amar

The joyous occasion of the engagement of Rabbi Kasriel Kastel to Nechomo Blau was celebrated after their engagement 20 Cheshvan 5727 (1967) with a Lchaim at the home of Rabbi Chaim Mordechai Aizik Chodakov, who served as secretary to the Lubavitcher Rebbe from 1950 until the end of his life. He was in attendance since he was the uncle of the Kallah (both his wife and the mother of the Kallah were from the Schochet family). As customary, R' Kasriel said over a Ma'amar (Chassidic Discourse) at this occasion. He chose a very auspicious one, the Ma'amar that the Frierdicker Rebbe recited the day after his birth, 19 Kislev 5704 (1943). It is not particularly short though. In addition, the long-standing custom to interrupt the speech of the Chosson with singing - in order to save him from any embarrassment - was still prevalent in Chabad circles. Needless to say, after a short while, he was interrupted and couldn't finish the Ma'amar.

Memento from The Wedding of

Memories of Marriages

Zaidy Kasriel Kastel

Rabbi Kasriel Boruch Kastel Sheyicheh was born in Baltimore, MD on 18 Kislev 5704 (1943). On 14 Sivan 5727 he married Shaina Nechomo (née Blau). During his year of Kollel he was appointed first coordinator of Mivtza Tefillin in New York. The following year he began to work in Tzach full time, and he has been working there ever since.

The First Meeting

Zaidy Kasriel Kastel grew up in Boston, MA where his father directed the Lubavitch school, which had pupils from all segments of the local Jewish community. At the age of 9, on 2 Elul 5713

(1953) he travelled to New York City with his father to celebrate the wedding of R' Mottel Dubinsky who had done some teaching in the school. At the Gold Manor Hall, he had the opportunity to meet the Lubavitcher Rebbe for the first time as he conducted the wedding.

The chuppah, which is conducted directly under the sky, took place on a fire escape that was partially outdoors. At the conclusion of the chuppah, the Rebbe headed for the exit, followed by a group of his chassidim. At this

Summary

The Gemara says, “Whoever benefits from a wedding feast and doesn’t make the groom happy, transgresses five voices.” Why does the Gemara use the strange expression “whoever benefits”, why can’t it just say, “whoever eats?” There’s a concept in another Gemara that Mitzvos are not considered physical pleasure. One way of explaining this is that while one is involved in a Mitzvah, he is doing an action which is an expression of the Divine Will. And therefore, it doesn’t make sense for him to have personal enjoyment from something which is all about Hashem’s pleasure. And the person’s experience is not considered ‘benefit,’ because what he feels is not his own pleasure, but that of Hashem.

To illustrate the point, the story is told of Rebbi, R’ Yehuda HaNasi, that before his passing, he proclaimed, “Master of the Universe, it is revealed and known before you that I toiled in Torah with all my ten fingers, and of this world, I benefitted not even with a small finger.” How is that possible? Any person is forced to benefit from the world - eating, drinking, breathing etc. And obviously Rebbi also did all these things. So what did he mean? Rebbi lived up to the standard set by Shlomo HaMelech, “know Him in all your ways.” Meaning that everything a person does should be illuminated by purpose and intent, to bring G-dliness into the world. [For example, instead of making a brachah in order to eat, Rebbi would eat in order to make a brachah.] For a person who lives in this way, when they do a Mitzvah, they will completely forget about anything else, except for the opportunity to fulfil the Divine Will. They won’t even notice any physical benefits involved in the process.

Based on this, the Gemara is not actually telling us two unconnected things that a person does, that he both benefits and doesn’t make the groom happy. Rather, the Gemara is describing events which follow automatically one from the other. **Benefiting** from a wedding feast is only possible for someone who is not there to rejoice in the celebration. A person should be so engrossed in spreading joy that the food ceases to be a focus, or even at all significant, and they rather concentrate on the momentous occasion itself.

This is why the Rashba says that technically one could immerse for the sake of a mitzvah in such a wellspring during the summer, since at the time of immersion he thinks only of the mitzvah and not of the physical pleasure (and it is only a rabbinic decree lest he tarry and stay, after there is no longer any mitzvah involved). Rashi and the Ran, who say that the reason it is prohibited in the summer is because there is physical pleasure, are addressing ordinary people who have not reached such a level of “know Him in all your ways”. In that case, it is very possible that as they immerse they will have in mind their physical pleasure, which is certainly prohibited, not just as a result of rabbinic decree.

We are now prepared to understand the wording of the Gemara in Brochos with which we began; “whoever partakes [lit.: enjoys or benefits] from the meal of the chosson and doesn’t contribute to his happiness, transgresses the five ‘voice’s...”. We asked above why it wasn’t stated more simply, “whoever ate”. The explanation is that if he does contribute to the chosson’s happiness then the eating has the nature of a mitzvah, and it is not called physical pleasure. Whereas, if one did not contribute to the happiness of the chosson, then the eating is no mitzvah, just coarse consumption, physical pleasure, and “he transgresses the five ‘voice’s”. This is why it specifically states “whoever derives benefit”, because if one doesn’t contribute to the chosson’s happiness this is termed physical pleasure and it is not for the sake of a mitzvah.

all your ways”³⁵ and “all your deeds should be for the sake of heaven”³⁶.

The Gemara says in Kesubos³⁷ that at the time of Rabbi Yehudahh HaNasi’s (Rebbi) passing, he declared: “Master of the Universe, it is revealed and known before You that I toiled in Torah with my ten fingers and I did not derive benefit from this world, even with my little pinkie”. How can we possibly say that he didn’t have pleasure from this world even with his little finger?!³⁸ Every person who lives in this world must perforce derive some enjoyment? Rather, Rebbi was one of those who accomplished “know Him in all your ways”, everything he did was for the sake of heaven³⁹. As the Rambam states⁴⁰, if one eats in order that his body be healthy to serve Hashem, his eating is itself considered a mitzvah, and not self-indulgence. This then is why Rebbi declared “I haven’t had pleasure in this world”, because all his deeds were for the sake of heaven.

---

³⁵ Mishlei 3, 6; Rambam hilchos Deyos chapter 3; Shulchan Aruch 231; Alter Rebbe’s Shulchan Aruch 156, 2.

³⁶ Avos 2, 12; Avos D’Rabbi Nasan 17, 7.

³⁷ 104a.

³⁸ This question accords with the interpretation given in Tanya, that he derived no benefit whatsoever, however Rashi (ad loc. s.v. ולא נהייתי בעולם הזה) explains that it was simply disproportionate, the pleasure he had had was not reward enough for even a tiny fraction of his holy toil, that done with his little finger. Tosfos (ad loc. s.v. בקטנה לא נהייתי אפילו באצבע) seems to imply like Tanya and the Drasha here.

³⁹ Tur *ibid*.

⁴⁰ Cited from a paraphrase of the Rambam found in Etz Yosef ad loc. s.v. ולא נהייתי. Based on the Rambam referenced above in footnote 35. See also Shmoneh Prakim, 5.

Memento from The Wedding of

5

Similarly, in Nedarim³² we find support for the perspective of the Rashba: if someone takes an oath not to derive benefit from his fellow, he may not take from his shmittah crop (even though that crop is ownerless), but he may partake of the growths leaning out of the field. The Gemara asks³³, what is the reason why he may eat the leanings? Is it because they are ownerless (and therefore don't belong to the subject of his oath)? Isn't the same true of the field?! The Gemara answers, perhaps he will tarry in the field. I.e.³⁴ the Torah made his fellow's field ownerless specifically for the purpose that he be able to partake of the crops, not for him to simply stroll there. Hence, while he is taking crops he may stand there, but once he is done he may not remain. Therefore, there is a rabbinic decree that he may not stand in the field, even to collect from the harvest, for fear that he may stay on after he's finished. This is a proof for the Rashba who explains the case of the wellspring in summer as a rabbinic decree lest he tarry.

6

Rashi and the Ran are not necessarily arguing on the Rashba. Rather what is the difference between them? They are addressing different types of people. The Rashba speaks of one who has reached such a state of perfection, the fulfillment of "know Him in

---

³² 42a.

³³ Ibid. b.

³⁴ Rashi ad loc. s.v. גזירה.

techumin (to allow one to walk past the Shabbos boundary). Rabbi Yehudah and the Sages have a dispute: Rabbi Yehudah says that one can make an eruv in a cemetery (even though it is forbidden to benefit from a cemetery, it is permissible to place an eruv there). The Sages say that we don't make an eruv there (one cannot place their eruv in a cemetery because it is forbidden to benefit from there).

We need to understand, what is the basis of their dispute? The Gemara there answers that everyone agrees that one may only make an eruv (and walk further than the techum) for the sake of a mitzvah and that 'the mitzvos weren't given for pleasure' (and therefore there will be no forbidden benefit involved). What then do they argue about? Rabbi Yehudah holds that once the eruv comes into effect, one no longer cares about its preservation and therefore he doesn't derive any benefit (that's not mitzvah-related), and it is permitted to make the eruv in a cemetery. The Sages say that he does still want the eruv to remain intact after it takes effect and the mitzvah has already been done, because perhaps he will want to eat it later. As a result, he would be benefitting from the cemetery the entire Shabbos, not for the purpose of a mitzvah, which is why they don't permit making an eruv there. Everyone agrees: the benefit that occurs at the time of the mitzvah's performance is not an issue.

This is exactly what the Rashba said, that the reason for the prohibition to immerse in the summer is because he might stay on after he has already completed the mitzvah and get physical pleasure, which would be forbidden to him, therefore there is a rabbinic decree that he may not immerse in that wellspring in the summer even though it's completely permitted for a mitzvah. At any rate, while he fulfils the mitzvah, it is not called physical pleasure, the pleasure itself is part of the mitzvah, since it would be impossible to fulfil the mitzvah without it.

Memento from The Wedding of

summer time he will enjoy it while he goes to mikvah, and he took an oath not to have pleasure from that wellspring, so he may not go to mikvah there. The Ran³⁰ follows the same approach as Rashi and says that in a case where there is physical pleasure we don't apply the rule that mitzvos weren't given for pleasure (which implies that even when you're performing the mitzvah we are still concerned about you deriving *physical* benefit and thereby violating an oath or the like.)

3

The Rashba³¹, however, says that even in a case where there is physical enjoyment concurrent with the fulfillment of the mitzvah, we still apply the principle that mitzvos weren't given for pleasure. His rationale is that since it is impossible to accomplish this mitzvah without incurring the forbidden pleasure, that pleasure becomes part of the mitzvah and is no longer considered physical benefit. Why then does the Gemara say that he can't go to mikvah in a wellspring he took an oath from during the summer? It is a rabbinic decree, we are concerned that after he finishes immersing for the purposes of the mitzvah he will stay longer with the intention of washing himself. He will then be benefiting from something he is forbidden to benefit from, not during the performance of a mitzvah, which is then ordinary forbidden benefit.

4

We find support for the opinion of the Rashba in the Gemara in Eruvin (31). The Gemara there is discussing making an eruv

---

³⁰ Ad loc. s.v. והמודר. See also his commentary on Nedarim 15b s.v. באומר הנאת תשמישך עלי, where he is much more explicit.

³¹ The Acharonim explain that this is the implication of his commentary to Nedarim 15b s.v. ואמר רב כהנא. See Avnei Miluim 28, 60; Sha'ar HaMelech, hilchos Lulav, chapter 8.

forbidden to benefit from it, since the posuk states²²: “You are to destroy all the sites at which the nations you are to dispossess worshipped their gods...” This is referring to vessels that were used to serve idols. However, if someone actually blew such a shofar he does fulfil his obligation. Rashi explains²³: the reason for this is that mitzvos were not given for pleasure, so²⁴ that we should enjoy fulfilling them, rather they were given as a yoke upon our necks. Therefore, fulfilling the mitzvah of blowing shofar isn’t called deriving benefit from a forbidden object, it is just obeying our ‘yoke’ to keep the mitzvos.

[However²⁵, continues the Gemara, in a case where the shofar comes from an Ir Hanidachas²⁶, the blower would not fulfil his obligation. Says Rashi²⁷: this is because the shofar is legally waiting to be burnt, so it is considered as though it were already burnt, and therefore does not meet the required length. A shofar needs to be long enough that it can be seen on either end of a person’s hand²⁸.]

The Gemara continues, if someone takes an oath not to benefit from a particular wellspring, he may go to mikvah there in the winter, but not in the summer. Rashi²⁹ explains that this is because in

---

²² Devarim 12, 2.

²³ Ad loc. s.v. ואם תקע יצא.

²⁴ Ad loc. s.v. לא ליהנות ניתנו.

²⁵ This paragraph does not seem relevant to his point here so I have enclosed it in brackets. Usually his style would be to skip such passages, so this is somewhat puzzling.

²⁶ A city where the majority of its people serve idols and it is condemned to be burnt.

²⁷ Ad loc. s.v. 'כתותי מיכתת שיעורי.

²⁸ Ibid 27b.

²⁹ Ad loc. s.v. אבל לאו בימות החמה.

Drashah

Dvar¹⁵ Torah for a Wedding¹⁶

1

The Gemara in Brochos¹⁷ says: “whoever partakes [lit.: enjoys or benefits] from the meal of the chosson and doesn’t contribute to his happiness, transgresses the five [concepts represented by the respective instances of the word] ‘voice’¹⁸ mentioned in the verse¹⁹; “the voice of joy and the voice of gladness, the voice of the chosson and the voice of the kallah, the voice of them that say, praise...”.

We need to understand, why does the Gemara use the word ‘הנהנה’, which literally means ‘one who enjoys’, rather than saying simply, ‘one who eats’, or ‘one who partakes’?

2

The Gemara in Rosh HaShanah says²⁰: ‘said Rabbi Yehudah, one may not blow a shofar of avodah zarah [on Rosh HaShanah], however, if one did, he has fulfilled his obligation.’ One may not blow a shofar of avodah zarah [on Rosh HaShanah], because²¹ it is

---

¹⁵ This drashah is based on the siyum of the Cheshek Shlomo, printed at the end of the standard Shas. See also Maharatz Chajes Nedarim

¹⁶ The title in the manuscript.

¹⁷ 6b. R’ Chelbo in the name of R’ Huna.

¹⁸ “He shows disrespect to the five voices with which Hashem blessed the Jewish people”- Rashi ad loc. s.v. עובר בחמשה קולות.

¹⁹ Yirmiyahu 33, 2

²⁰ 28a

²¹ Rashi ad loc. s.v. בשופר של ע"ז from Avodah Zarah 51b.

only happiness and joy in every way, and be able to live their new life together in keeping with the lofty ideals expounded in the drashah to ‘know Him in all your ways’⁸ and do ‘all your deeds for the sake of heaven’⁹.

I hope too that the learning and distribution of Zaidy Pattashnick’s Torah thoughts will lead to “his lips murmuring in the grave”¹⁰ and together with the publication of Chiddushei Torah as a preparation towards “A new Torah will come forth from Me”¹¹, lead to the fulfilment of the prophecy; “Awake and shout for joy, you who rest in the dust”¹² with the author amongst them. And then “Speedily”¹³ will be heard again, in the hills of Yehudah and the streets of Yerushalayim, the sound of happiness and rejoicing, of chosson and kallah...”¹⁴

Aaron Menachem Mendel Kastel

27 Tishrei 5778
Brooklyn, New York

---

⁸ Mishlei 3, 6; Rambam hilchos Deyos chapter 3; Shulchan Aruch 231; Alter Rebbe’s Shulchan Aruch 156, 2.

⁹ Avos 2, 12; Avos D’Rabbi Nasan 17, 7.

¹⁰ Yevamos 97a. It is noteworthy that there it is referring to **Dovid**.

¹¹ VaYikra Rabah 13, 3. Based on the verse in Yeshayahu 51, 4.

¹² Yeshayahu 26, 19.

¹³ In accordance with the text of Sheva Brochos.

¹⁴ Yirmiyahu 33, 11.

Memento from The Wedding of

In an effort to make the drashah more accessible, there is also a summary that gets down to the point and skips out all the technicalities.

Also included in this booklet are stories relating to weddings from Sara's Kastel, Blau and Pattashnick ancestors. I have attempted to research the stories thoroughly, consulting documents and interviewing older and more knowledgeable family members. In particular, I am indebted to Mendel Blau for all his help with information and materials (all Blau documents referred to I got from him). Unfortunately, time did not allow for the analysis to be completed and presented to the degree of thoroughness I had envisioned.

I have tried to render the unique style of Zaidy Pattashnick's warm Yiddish into English. The publication schedule for this teshurah was really tight, and nothing could have been achieved without the incredible generosity and efforts of those who helped me. The kallah herself somehow found the twenty-fifth hour to edit it in the last few days. My father and brothers - Dovid and Nachman - toiled for hours to write various parts for me, and managed to not only put up with, but even support my obsession. As always, my Zaidy was behind me every step of the way, my aunt Leah was also consistently supportive. It is impossible to name all those whose contributed, but I am deeply grateful to them all.

I hope that the publishing of this drashah will bring my great-great-grandfather a lot of nachas and elevate his neshamah. Similarly, I hope it will bring all of his descendants and those involved in the publishing of this drashah, happiness, health and success in all matters, both material and spiritual. That it will bring blessing to the chosson and kallah, "that they should build an everlasting home, built upon the foundations of Torah and Mitzvos as they are illuminated by the teachings of Chassidus."⁷ That they should know

---

⁷ The text of the Rebbe's blessing to chosson and kallah.

“America is different!”⁴. Within a few years, he became a Rabbi and Shochet in Baltimore, serving the community in these roles until shortly before his passing (19 Adar 5735 - 1975).

Beginning around 5710 (1950)⁵, he lovingly wrote hundreds of drashos and sent them to his son Shimshon, sheyichyeh, who was a Rabbi in Boston at the time, for him to use for his sermons. The manuscripts (or carbon copies thereof) eventually reached the hands of my grandfather (his grandson), Rabbi Kasriel Boruch Kastel sheyichyeh.

My grandfather frequently used these drashos as material for his own speeches, especially at family occasions. More recently, he encouraged me to publish them, supplementing his encouragement with assistance in every aspect. I began working on their publication whilst learning in Yeshivah Gedolah “Zal” in Melbourne. I had to learn to decipher his handwriting, and understand his authentic Russian Yiddish. This too was a labour of love.

The drashah is based on a siyum on Shas from the Cheshek Shlomo⁶, printed at the end of the standard Shas today. It addresses a quirk in the wording of the Gemara describing proper conduct at a wedding, through a deep exploration of the relationship between mitzvos, motivation and physical pleasure in day-to-day life.

---

⁴ Sefer HaSichos 5703, pg. 147 and fr. Likkutei Sichos, vol. 6, pg. 364 and fr.

⁵ This is what I was told by Zaidy Kasriel Kastel, however, I have since noticed a drasha written on stationery from Shickshinny PA, where Zaidy Pattashnick spent his first two years in America (beginning 5671 - 1911). This suggests that he may have been writing them as early as forty years prior, and the matter awaits clarification.

⁶ Rabbi Shlomo HaKohen of Vilna 5588-5666 (1828-1905).

Memento from The Wedding of

Introduction

With gratitude to Hashem; in accordance with the directives of the Rebbe, to publish Torah from generations bygone¹, and in honour of the wedding of my cousin Sara Shear and Mendy Shollar, I present a drashah of Sara's and my great-great-grandfather, Rabbi Dovid Pattashnick that deals with the topic of weddings. I have also included other material related to weddings from the treasury of our family history.

Mendy and Sara are the products of the generations that came before them, and the spiritual and cultural heritage they created. Our bride and groom embody the influences of their parents, grandparents, great-grandparents, each of whom individually represented a "whole world"² and all of whom we honour tonight. To attempt to include all of these stories, would amount to tokenism. Instead, I have tried to share a small measure of depth about a selected few of Sara's ancestors, whose Torah or stories were more accessible to me.

Central to this publication is a work of Torah by R' Dovid Pattashnick. A great deal of focus on Torah study and publication has been brought to bear on robust debate of matters of law and truth. In presenting this drashah, I take into account the teaching by the Maharal of Prague that there are two central characteristics of the Torah. One is the aspect of the Torah of Truth, the second is the Torah of Chesed, of loving kindness³. It is this second element which is the salient aspect of the Torah represented in this drashah.

R' Dovid was a Chabad chossid who immigrated to America in 5671 (1911), at about the age of twenty. We can scarcely imagine the spiritual wasteland he found. R' Dovid tapped into a fierce commitment to - and love of - Yiddishkeit that animated him, as he defied the dominant cultural landscape that stonily declared

---

¹ See Yagdil Torah, vol. 1 in the introduction.

² Based on Mishna Sanhedrin 4,5.

³ Gur Aryeh on Devarim 33:2.

Contents

Introduction.....	1
Drashah.....	5
Summary	12
Memories of Marriages	13
Zaidy Kasriel Kastel.....	13
The First Meeting.....	13
Finishing The Ma'amar	14
Absent with Permission.....	15
The Absence of The Father	15
Zaidy Yosef Dov Kastel	16
The Girl with a Quick Mind, a Golden Heart, a Hunchback and Seven Uncles	16
The Father of the Bride Who Most Definitely Was Not Making a Wedding	17
Zaidy Blau	18
Graphology	18
A Wedding On The Run.....	19
Zaidy Pattashnick.....	22
The Readdressed Invitation	22
A Speech For a Chuppah	22

Memento from The Wedding of

ב"ה

The Voice of Dovid

The Drashos of Rabbi Dovid Pattashnick Z"l

Published by his great-great-grandson
Aaron Menachem Mendel Kastel

Drashah 3

*Memento from the wedding of
Sara & Mendy
Shollar*

27 Tishrei 5778
Brooklyn, N.Y.

For feedback, questions, comments etc, contact:
aaronkastel@gmail.com

Preface

We offer gratitude to Hashem for all the blessings He has granted us, especially the blessing of the marriage of our daughter Sara to Mendy Shollar. We are very grateful to all our family and friends for joining us in sharing our Simchah. This is a small memento for our guests as a token of appreciation.

This booklet contains an as yet unpublished drashah by Sara’s great-great-grandfather, Rabbi Dovid Pattashnick obm, on the topic of weddings. Also included are a collection of stories and documents related to weddings from our family history. All this was researched and compiled by our nephew, Aaron Menachem Mendel Kastel.

Thank you again for celebrating with and joining us in wishing Sara and Mendy everlasting happiness together, and every blessing, both spiritual and material in their lives together.

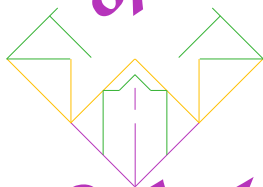
Eli and Leah Shear,

27 Tishrei 5778 (17 October 2017)

Memento
from the
Wedding Celebration

of

Sara & Mendy

Shollar